

Migrantska kriza: problematika Dublinske uredbe i njezin utjecaj na tijek krize

Zanoškar, Matija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:390210>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

Matija Zanoškar

Migrantska kriza: problematika Dublinske uredbe i njezin utjecaj

na tijek krize

Diplomski rad

Rijeka, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za kulturalne studije

Matija Zanoškar

Matični broj: 0115064816

(Migrantska kriza: problematika Dublinske uredbe i njezin utjecaj

na tijek krize)

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij kulturologije

Mentor: doc. dr. sc. Toni Prug

Rijeka, 14.09.2023.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisala diplomski rad pod naslovom

**Migrantska kriza: problematika Dublinske uredbe i njezin utjecaj
na tijek krize**

i da sam autorica istog.

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni i stručni članci.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

Matija Zanoškar

Rijeka, 14.09.2023.

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Ovaj rad bavi se istraživanjem posljednje migrantske krize koja je kulminirala 2015. godine. Migracije su povijesno društveni proces, a ne društvena anomalija. Postoje mnogi razlozi zašto ljudi migriraju, a povijesno, to su bili najčešće ekonomski razlozi, zatim politički i psihološki razlozi. Globalizacijski procesi su utjecali na integraciju te stvaranje homogenosti među ljudima, stoga možemo reći da je globalizacija isprepletena s ljudskim društvom i njegovim gibanjima. Uz globalizaciju nastavljam se na transnacionalizam, kao proces gradnje društvenih polja, koja čine interkonekciju zemlje porijekla i zemlje primitka migranata. Nastavno na transnacionalizam, nastaju transnacionalni socijalni prostori koji nam ukazuju na brisanje granica i povezanost migranata, ali i drugih aktera i koliko je njihov suodnos bitan neovisno o prostoru između njih, kao i njihovim kulturološkim vrijednostima. Spomenom na vrijednosti, Europska unija kroz svoj moto „Ujedinjeni u raznolikosti“ propagira opće usvojene vrijednosti, poput: solidarnosti, ljudskog dostojanstva, ljudskih prava, itd. Pravi ispit prava i vrijednosti događa se ispod migrantskog vala. Dublinskom uredbom i cijelim Dublinskim sustavom, EU se služila kao birokratskim i pravosudnim osloncem, uz Schengenski sustav, EURODAC, itd, kao pokušaj uvjetovanja država članica. Međutim, pojedine države članice su bile preopterećene i sustav se našao pred kolapsom, što je rezultiralo humanitarnom krizom. Muškarci, žene i djeca, pokušavali su ući na teritorij EU, morskim i kopnenim putem. Balkanska ruta bila je prostor nasilnih protjerivanja od strane hrvatske policije, koja je svojim ilegalnim radnjama te je time postala subjekt istraživanja. Ilegalne radnje postale su i jedna od tema medijskih izvještavanja.

KLJUČNE RIJEČI: migracije, migrantska kriza, Dublinska uredba, Schengenski sustav, Europska unija, push-backovi, ilegalne radnje, humanitarna kriza, sigurnost, solidarnost

SUMMARY AND KEY WORDS

This thesis aims to research the recent migrant crisis which culminated in the year of 2015. Migrations are historical and social process and not a social anomaly. There are many reasons why people migrate, but historically the reasons were mainly economical, political and psychological. Globalization process has affected integration as well as creation of homogeneity between humans, so we can say that globalization is intertwined with human society and their movements. From globalization on to transnationalism as a process of building of social fields, which are part of interconnection of country of origin and country receiving migrants. To continue with transnationalism, there are transnational social spaces which indicate the erasure of borders and connection of migrants, as well as other actors and the importance of their correlation, regardless about the space between them and their cultural values. By the mention of values, European Union propagates through her moto, „United in diversity“, generally accepted values, such as: solidarity, human dignity, human rights, etc. True test of rights and values is happening below the migrant wave. European Union relied on Dublin treaty and entire Dublin system, including Schengen system, EURODAC, etc., as a bureaucratic and judicial support in attempt to condition the member countries. However, few member countries were overburden so the system was in the middle of collapse, which resulted in humanitarian crisis. Men, women and children tried to make an entry within EU borders, whether it was by sea or land. Balkan route represented space of violent pushbacks performed by Croatian police who became a subject of research because of their illegal actions. Illegal actions became one of the main topics on media coverage.

KEY WORDS: migrations, migrant crisis, Dublin treaty, Schengen system, European Union, pushbacks, illegal actions, humanitarian crisis, safety, solidarity

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. O MIGRACIJAMA I KOLONIJALIZMU.....	3
2.1.Migracije u Europi kroz 20. stoljeće.....	5
2.2.Povezanost globalizacije i migracija.....	7
2.3.Transnacionalni socijalni prostori u migracijskom procesu.....	9
3. EUROPSKA UNIJA I NJEZINE VRIJEDNOSTI.....	10
4. DUBLINSKA UREDBA – NISU SVE ZEMLJE EU PODJEDNAKE.....	13
4.1.Morska granična kontrola – sigurnost vs. Humanost.....	16
5. BALKANSKA MIGRACIJSKA RUTA.....	19
5.1.Legitimnost i legalnost nasilja na granicama.....	23
5.2.Medijsko izvještavanje o migrantskoj krizi u Hrvatskoj i BiH.....	26
5.3.Fotografija kao medij i stvaranje narativa u kontekstu migrantske krize.....	29
6. ZAKLJUČAK.....	31
7. LITERATURA.....	33
8. IZVOR.....	36
9. SLIKE.....	37

1. UVOD

Migracije su u proteklom desetljeću postale važno političko pitanje u cijeloj Europi, pa tako i za Republiku Hrvatsku. Iako se migracije tretira fenomenom, one to nikako nisu. Migracije su ljudska potreba i povijesna konstanta. Događaju se stoljećima, posve su uobičajene i događale su se iz više razloga. Prisilna izmještanja čine samo jedan sloj i dio su društvenih procesa: rasizma, nacionalizma, vojne akcije, obrazovanja, politike zapošljavanja, klimatskih promjena, nedostatka javne sigurnosti, itd. Problem nastaje kada izbjeglištvo vidimo kao društvenu anomaliju, jer dok smo mi na svojem i marimo za svoju sigurnost, sve je ostalo manje važno, dapače, čak i nepoželjno. U nekim dijelovima svijeta, migracije su konstantne te utječu na socijalnu koheziju.

Čovjek je, kao jedinka, oduvijek je migrirao. Migracija je prvenstveno bila pitanje opstanka vrste. Razlozi migracija su se mijenjali kroz povijest i nisu uključivali veliku razdaljinu, u odnosu na doba kolonijalizacije i perioda prisilnog izmještanja, najčešće s jednog kontinenta na drugi. Pitanje radne snage bio je imperativ za tadašnji poredak i održao se sve do dana današnjeg, u nekom obliku. Kroz taj period, civilizacija je prolazila kroz mnoge promjene: društvene, ekonomske, političke.. Radna mjesta su se otvarala, borba na tržištu bivala je sve veća. Migracije su svijet učinile povezanim, napredak i to onaj tehnološki, učinio je bitan zaokret u ljudskoj povijesti.

Nadalje, proces globalizacije je dodatno pojačao integraciju ljudi diljem svijeta, a uz globalizaciju i modernizaciju, koje karakterizira modernizacija proizvodnih snaga i proizvodnih odnosa, koji se proširuju na svjetske sisteme nastavlja se period tranzicije. Kada se govori o tranziciji, ona se dogodila u centrima svjetskog sistema (energetska kriza, recesija, nova ekonomija...). Dalje u radu ću se ukratko osvrnuti na period u osamdesetim godinama, kada je SFRJ prolazila kroz krizno razdoblje i kako je to utjecalo na radništvo i migracije. Početkom devedesetih godina, nakon raspada Jugoslavije i nakon Domovinskog rata, ali i uslijed ratnog razdoblja, na ovim prostorima svjedočili smo velikim valovima, migracijama stanovništva.

U 21. stoljeću značajniji porast migracija bilježimo 2015. godine s područja Bliskog Istoka i Sjeverne Afrike u Europu, iako migracije, dakako, traju od polovice 20. stoljeća. Priljev migranata bio je dovoljno stabilan da bi članice Europske unije i ostale europske države ekonomski izdržale i uzdržavale migrante koji su se u njima zadržavali ili bili u proputovanju. Republici Hrvatskoj najbliži primjer je Bosna i Hercegovina, koja je bila suočena s regulacijom

graničnog prometa unutar EU, koja je regulirana Dublinskom uredbom te je u više navrata tijekom protekla dva desetljeća bila dorađivana i restrukturirana. No, Dublinska uredba ima svoju manu, koja se odnosi na terećenje vanjskih granica država EU, što se i odigralo 2015. godine kada smo imali najveći val migranata na samoj periferiji unije. Migrantska kriza u Europi pretvorila se u agoniju. Migrantsku agoniju, ali i agoniju za zemlje na periferiji, što uključuje zemlje na Balkanskoj migracijskoj ruti, od kojih su neke članice EU, dok neke nisu. Uz to što neke zemlje nisu članice EU, nisu ni članice Schengenskog prostora, što je stvaralo dodatne probleme.

Svjedočili smo (ne)djelovanju unije i neprovođenju politike, kakvu ona propagira na papiru, odnosno u svojim uredbama, zakonodavnim aktima i drugim direktivama. Dok je onakva politika, kakva se prakticira na samim granicama i državama, koja uključuje nasilne *push-backove* koji dovode do slijevanja migranata u naručje država koje ekonomski i kapacitetom ne mogu podnijeti toliki priljev ljudi, dovela je do nastanka humanitarne krize u pojedinim zemljama na periferiji. Nastavno na takvo ophođenje spram migranata, uslijedilo je i postepeno zatvaranje granica na jugoistočnom dijelu Europe, koje je predvodila Mađarska, zatim Slovenija, Hrvatska i Austrija. Upravo je takav potez prelomio teret i on biva prebačen na zemlje izvan EU/Schengena te se na njih vršio pritisak na jačanje kontrole međunarodnih granica.

Cilj ovog rada je ukazati na razmjere utjecaja Dublinske uredbe na migrante i njihovo apliciranje za azil u prvoj državi prvi svome dolasku u Europu te ostalim zemljama u EU/Schengen zoni. Kakav utjecaj on ima za zemlje na periferiji, na Balkanskoj migracijskoj ruti, pretežito na provođenje granične politike i policijskom nadzoru. Namjera je prikazati razvoj situacije, kao i posljedice migrantske humanitarne krize na primjeru Republike Hrvatske, ali i zemljama u našem susjedstvu, poput Bosne i Hercegovine. Rad ću zaokružiti medijskim prikazom migrantske krize te stvaranjem narativa putem fotografije kao dokumenta.

2. O MIGRACIJAMA I KOLONIJALIZMU

Kada govorimo o migracijama, rijetko kada vidimo istu sliku. Mnogi će reći kako su migracije nužnost, dio socijalnih procesa i kako su one dio našeg poretka, dok će ih neki smatrati anomalijom. Međutim, slika je ovakva: čovjek je pokretno biće. Stoljećima unazad, ako samo pogledamo unazad do *homo sapiensa*, čovjek je iz potrebe tragao za hranom, za sigurnijim staništem, lokalitetom gdje će se situirati i udomaćiti. Putovao je u grupama, stvarao obitelj i tako opstajao naraštajima. Proučavajući povijest, vidimo kako čovjek nailazi na mnoge prepreke, poput nedostatka hrane, nepogodnih vremenskih uvjeta, konflikata unutar zajednice.. Sve se to kroz stoljeća nadograđivalo. Društvene strukture su se mijenjale, uvodili su se novi slojevi, poput običaja, jezika, religije..., svega onoga što je činilo ljudsku kulturu, zasebno kakva i jest, specifičnom, ali raznovrsnom. Autori Manning i Trimmer (2020) ukazuju na važnost interdisciplinarnih istraživanja kojima stječemo uvid u evoluciju skeletne strukture, važnosti gena i genoma, životnih obrazaca, zatim tehnologije. (Manning, Trimmer 2020:17). Česti uzrok životnim promjenama bili su ratovi i osvajanja, k tome i kolonijalizacija. Ljudska društva su samim time bila često podvrgnuta nasilnim izmještanjima.

Kolonijalizam možemo definirati kao proširivanje suvereniteta jedne nacije, nad teritorijem druge s ciljem širenja kulture, religije, jezika i dr, najčešće nasilnim putem. Autor Veracini (2023) skreće pozornost na nejednakost, ne samo u kontekstu strukture odnosa između kolonijalizatora i kolonijalista, gdje je ona učestala, već nejednakost temelji na nasilju, „bez nasilja, nema kolonijalizma.“ (Veracini, 2023). Glavni instrument kolonijalizma bio je – jezik. Engleska i Španjolska su se kao zemlje s otvorenim pristupom na more i jačim mornaricama upuštale u takve pothvate, a njihovi jezici, engleski i španjolski, bili su ključni instrumenti carstva. U poemi Samuela Daniela, spominje se jezik, kao najveće bogatstvo, a ne vjera, koje će engleski moreplovci nositi sa sobom kao cijenjeni teret. (Greenblatt, 2007:23). Greenblatt napominje kako su i engleska putovanja bila samo jedan plamičak, naspram onih španjolskih fratara. Navodi pismo Petera Martyra, koji je u obraćanju Papi Leu X. pisao o velikim zemljama i regijama, koje će u konačnici preuzeti jezik, ponašanja, a time i religiju. Istomišljenik je bio i Antonio de Nebrija te biskup od Avile, a za Samuela Daniela, engleski jezik nije niti instrument, niti partner, već globalni cilj. Njemu je jezik izvanredna vrijednost. On ne razmišlja o tome kako bi se domoroci mogli pobuniti, jer za njega strani jezici ne postoje.

Peter Martyr je sam rekao da su domoroci tabula rasa koja spremno očekuje da se u njih upiše europska civilizacija. Oni su kulturalno gledano goli i neobučeni. Ovakvo je mišljenje

još uvijek prisutno i prilikom dolaska Kolumba u Ameriku 1492. godine. On ih vidi kao brze i učinkovite ljude koji će biti dobre sluge, kao ljude bez religije koje će biti lako obratiti na kršćanstvo. On će ih naučiti engleskom jeziku i to za njih mora biti velika čast. (Greenblatt,2007). Greenblatt pokušava reinterpetirati povijest iz stajališta potlačenog te kritizira univerzalistički pristup. Problem univerzalne antropologije je što postavlja engleski jezik kao super standard. A što god da su domoroci ili Indijanci mislili, bilo je uništeno od strane kolonijalista. Po vjerovanju kolonijalista, postojao je samo jedan jezik, jedna vjera i njihova stvarnost.

Europski kolonijalizam je nasilno dovodio radnu snagu – robove. Samo do 1850. godine, imamo podatke o 15 milijuna robova koji su dovedeni iz Afrike u Sjevernu i Južnu Ameriku. Tijekom stoljeća kada je nastupila abolicija ropstva, nastupio je polu prisilan sistem rada na ugovor i tu se broj udvostručio, dakle „preko 30 milijuna ljudi postali su radnici na ugovor te su dopremani mahom iz Azije. (Mesić, 2002:12). S obzirom na ekonomske poticaje, velika količina ljudi je postala prostorno mobilna, napominje Mesić. „Štoviše historijski najmasovniji prekomorski migracijski valovi do sada su se zbivali u stoljeću nakon 1815. i osobito na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Na vrhuncu tradicionalnih europskih prekomorskih migracija 1914. u SAD je ušlo 1,2 milijuna migranata, a to je nešto više od godišnjih (legalnih) kontingenata na kraju 20. stoljeća. Tadašnji priljev bio je još značajniji u relativnom smislu, jer je činio čak 1,5 posto ondašnjeg stanovništva, a 911,000 registriranih pridošlica 1996., primjerice, dosizalo je tek 0,35 posto današnjega.“ (Mesić po Stalkeru, 2000:5-6). Važno je naglasiti da se ovdje radi o emigracijama, dakle stanovništvu koje je iseljavalo iz države stalnog boravka te su imigrirali, odnosno, uselili se u novu državu iz pretežito ekonomskih razloga. Tu dolazimo do podataka koje je analizirao John Isbister, a predstavljaju tradicionalnu i tekuću imigraciju u SAD-u. Prema Isbisterovim podacima, „tekuća imigracija u najboljim godinama prelazi pola posto stanovništva (od 250 milijuna 1990.), dok je na početku 20. stoljeća više puta prekoračila jedan posto (od 76 milijuna).“ (Mesić, 2002:12). Mesić napominje kako tada nije postojala problematika ilegalnih imigranta u SAD-u, prvenstveno iz razloga što nije postojala zabrana niti ograničenje ulaska, barem što se tiče europskih imigranata.

Upravo se šezdesetih godina prošlog stoljeća smanjio broj europskih migranata, dok se povećao broj migranata iz zemalja Trećeg svijeta koji su pretendirali prema Europi, pretežito zapadnom dijelu, a kasnije i prema jugoistočnom dijelu Europe. (Mesić, 2002:13). Tako je Europa postala novo imigracijsko središte, u odnosu na negdašnje emigracijsko ishodište.

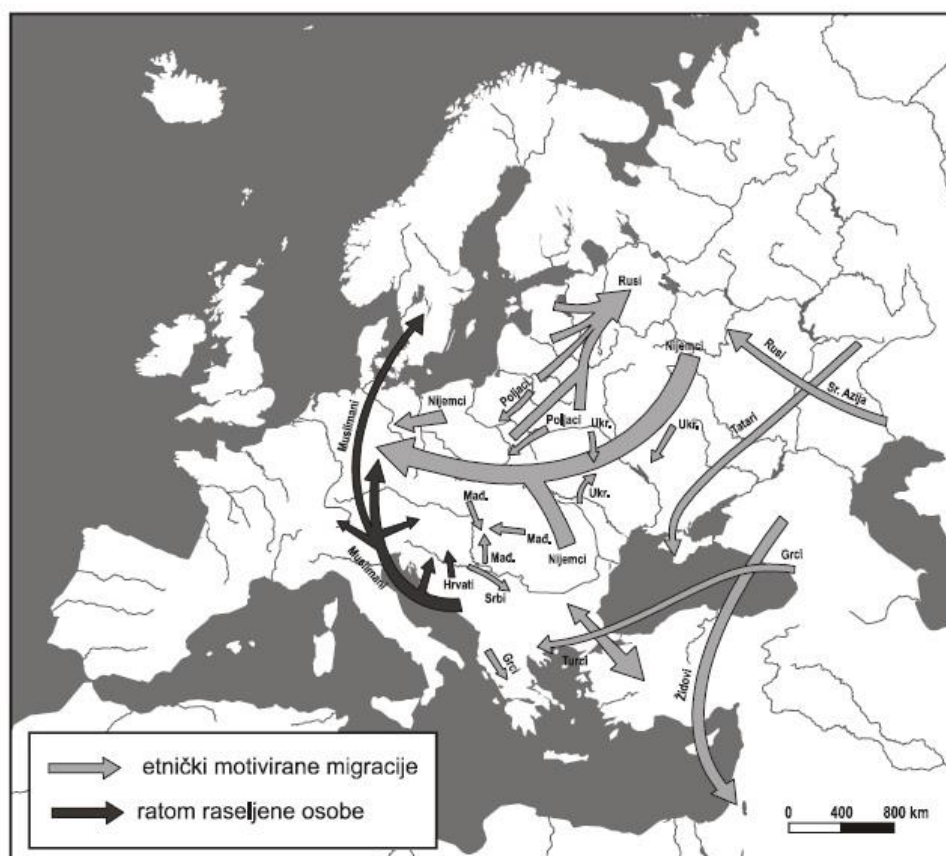
2.1. Migracije u Europi kroz 20. stoljeće

Kasnijih šezdesetih godina krenuo je prvi veći radnički migracijski val uzrokovan ekonomskim čimbenicima. Nezaposlenost je sve više rasla, a radnici sa sela nisu mogli pronaći radnu poziciju zbog već prezasićenog nepoljoprivrednog gospodarskog sektora. (Nejašmić, 2014). Granice su se počele otvarati te je time radnicima dano zeleno svjetlo pri zapošljavanju u inozemstvu, koje je samo po sebi donosilo mnoge prilike što se tiče poboljšanja životnog standarda. Za Hrvatske radnike, SR Njemačka, 1971. godine, „postala je obećana zemlja i tada je u Njemačkoj boravilo 70,1% od ukupnoga kontingenta »radnika migranata«“. (Nejašmić, 2014). Radnici u industriji i poljoprivredi su bili itekako dobrodošli, no preduvjet njihovom dolasku je bio privremeni boravak bez pripadajućih obiteljskih članova. (Zlatković Winter, 2004).

Valja se prisjetiti razdoblja ekonomske krize, koja je započela sredinom sedamdesetih godina te se na našem području, bivše Jugoslavije, izraženije osjetila osamdesetih godina prošlog stoljeća. SFRJ je u osamdesetima bila u ozbiljnoj krizi, što je uslijedilo nasljeđem iz sedamdesetih godina (naftni šok), period kredita s kojim je SFRJ pokušavala ublažiti posljedice ekonomske krize koja je tresla svijet, odnosno, naftnog šoka. Čak i u negativnim aspektima jugoslavenskog nasljeđa (brojni društveni, ekonomski i politički problemi) imamo konkretan primjer jedne itekako izražene prisutnosti i participacije hegemonije u međunarodnim ekonomsko političkim globalnim procesima i odnosima. Primjer u Hrvatskoj je bila tvrtka *Borovo*, koja je usred ekonomske krize imala velikih problema sa radnicima. Stanovništvo je tada bilo suočeni sa smanjivanjem životnoga standarda, nezaposlenost je rasla, a društvena polarizacija se stvarala između radnika. Migracija radnika odvijala se po modelu privremenih radnika ili takozvanih *Gastarbeiters*, odnosno gostujućih radnika. Upravo zbog uvođenja ekonomskih reformi, Borovo je bilo suočeno s odlaskom radnika u inozemstvo, pretežito u zapadni dio Europe. (Cvek, Račić, Ivčić, 2019)..

Masovni pokret uslijedio je 1989. godine, usred velikih političkih promjena u Srednjoj i Istočnoj Europi te je tada više od 1,3 milijuna ljudi emigriralo iz zemalja članica bivšega Varšavskog pakta. (Zlatković Winter, 2004). Osim migracija u matične zemlje, Europa je na početku devedesetih godina bila centar prisilne migracije. Ratovi u bivšoj Jugoslaviji pokrenuli su val izbjeglištva, od prognanika i izbjeglica, broj se povećao s 2,6 milijuna na 4,6 milijuna. Od 1991. i početka rata do 1998. godine više od milijun ljudi prisilno je izmješteno u Zapadnu Europu. (Zlatković Winter, 2004). Iz Bosne i Hercegovine izbjeglo je oko 600.000 izbjeglica,

iz Hrvatske oko 400.000 izbjeglica koje je većinskim dijelom primila Njemačka. Pokos (2002) navodi tri razloga iseljavanja hrvatskih građana u razdoblju od 1991. do 2000. godine: ekonomski razlozi, koji podrazumijevaju manjak ili gubitak posla s obzirom na krizni period koji je zahvatio i Hrvatsku, zatim politički razlozi, koji se odnose na događanja nakon osamostaljenja Hrvatske, neprihvatanje iste te netrpeljivosti i međusobnim sukobima. Pokos navodi i psihološke razloge za koje možemo reći da igraju presudnu ulogu, pogotovo za vrijeme ratnog razdoblja, strah za sigurnost, neizvjesnost koju takva sredina donosi, kao ni dobivanje statusa izbjeglica, „u ovu se skupinu najvećim dijelom ubrajaju stanovnici naselja koja su se nalazila u neposrednoj blizini bojišnice, iako je zbog veliko-srpske agresije (tijekom 1991-1992) iseljavalo i stanovništvo s relativno sigurnijih područja.“ (Mesarić Žabčić po Pokos, 2007). Većim dijelom migriralo se s područja Dalmacije, otoka, dalmatinske zagore te iz gorskih i ravničarskih dijelova Hrvatske, dakle pretežito seoskih i ruralnih predjela. (Mesarić Žabčić, 2007). Sela i takav način života je i postepeno počeo izumirati. Dan, danas su ti dijelovi Hrvatske manje naseljeni, nitko se ne bavi poljoprivredom, kako je obično to priličilo Slavoniji. Preostalo stanovništvo preselilo je u gradove u nadi za boljim poslovnim prilikama ili su emigrirali u druge države.

(Slika 1: Masovni pokret nakon 1989.godine – Izvor: Zlatković Winter, 2004.)

2.2. Povezanost globalizacije i migracija

Proces globalizacije je multidimenzionalan te ga je teško definirati, a s druge strane toliko često koristimo riječ globalizacija. Ona je danas jedan od ključnih pojmova koji se koriste u raznim političkim i ekonomskim diskursima. Željko Kaluđerović u svom članku *Poimanje globalizacije* (2008.) govori kako zbog prečeste upotrebe termina globalizacija, dolazi do raznih problema oko razumljivosti istog. Globalizacija kao riječ pokriva široko polje aktivnosti, od ekonomskih pitanja do modernih tehnologija, a uz to nudi malo realnih uvida u današnja zbivanja i još manje ih objašnjava. (Kaluđerović, 2008:15-16). Globalizacija otvara cijeli niz određenih društvenih i političkih pitanja, ali postaje jasno da su neka od glavnih ekonomskih, političkih i društvenih obilježja globalizacije: pokušaj rasta komunikacije, odnosno, integracije ljudi diljem svijeta koji za cilj zadobiva određenu homogenost među društvima, kao i brisanje granica među državama i regijama zbog određenih ekonomskih aktivnosti. Mesić napominje kako, „cijelo razdoblje nakon Drugoga svjetskog rata, i osobito zadnja desetljeća prošloga stoljeća, označeno je masovnim migracijama svih vrsta: privremenim i trajnim; radnim i izbjegličkim; pojedinačnim i obiteljskim; nekvalificiranih radnika i stručnjaka.“ (Mesić, 2002:17).

Iz toga možemo reći kako su migracije doprinijele kulturno bogatijoj i slojevitijoj slici stanovništva diljem svijeta. To je slika koja ujedno muči, najčešće desne političke opcije, jer narušava dobru staru utvrdu nacionalne države. Isto tako vidimo koliko etnička i nacionalna različitost često biva marginalizirana. (Mesić, 2002). Migrantima su najčešće drugačijeg etničkog i kulturnog porijekla u odnosu na domicilno stanovništvo, stoga je i njihov status u državi u koju ulaze, najčešće popraćen na negativan način te su izloženi predrasudama. Mesić ističe koliko su i radikalni globalisti zabrinuti oko krizne situacije kroz koju prolazi nacionalna država i državljanstvo unutar globalizacijskih procesa te se kao glavni razlog navode migracije. Mesić napominje dvije glavne sučeljavajuće pozicije koje se odnose na suvremene migracije, posebice na transformaciju državljanstva. Prva je pronacionalna, predstavlja ju Roger Brubaker (1992), druga je postnacionalna, čija je najpoznatija zastupnica Yasemin Soysal (1994). (Mesić, 2002). Pritom Mesić navodi stajalište Brubakera koji je uspoređivao državljanstvo i nacionalnost u Francuskoj i Njemačkoj te je zaključio da, „čak i najnovije politike imigracije i državljanstva (u smislu prava) uvjetovane ustanovljenim »kulturnim idiomima« nacionalnosti, koji se pokazuju otpornim na promjene. (...) Nove oblike (ne)državljanškoga članstva Brubaker shvaća kao »očitu devijaciju« od ustanovljenog modela nacionalnog državljanstva, koje će se s

vremenom trebati ispraviti.“ (Mesić,2002:17). S druge strane, Yasemin Soysal, nacionalnu državu prebacuje na poziciju zavisne varijable, dokazujući da se u poslijeratnom razdoblju identitet neke osobe kao člana neke nacionalne zajednice postupno razdvajao od njezinih ljudskih i civilnih prava. Soysal upućuje na najveći problem s kojim se susreću današnji migranti, a to je upravo dehumanizacija, oduzimanje ljudskih prava te zamagljivanje identiteta. Kada je riječ o ulozi nacionalnih država, tvrdi „kako one postaju sve više instrumentima za implementaciju međunarodnih konvencija i normi o ljudskim pravima. Migrantska prava ostaju, doduše, vezana uz određene države i njihove institucije, no to je stvar organizacijske nužde, a ne više legitimacijskog načela. „(Mesić, 2002:17). U dokumentima koji opisuju jurisdikciju EU, više puta se naglašava kako su zakoni tamo pisani, smjernica za države članice, kada je riječ o ljudskim pravima te ulascima u države članice. Dakle, opće je pravilo za državu članicu da suvereno vrši nadzor ulaska i boravka svojih državljana. (Izvor: Agencija EU za temeljna prava i Europski sud za ljudska prava, 2014).

Globalizacija je, možemo sa sigurnošću reći, isprepletana sa gibanjima stanovništva. Migracije su nusprodukt globalizacije te uzrokuju ili čak intenziviraju međudržavne socioekonomske i političke odnose, što rezultira napetim odnosima, manjkom efekta razrješavanja problema reguliranja prelaska granica. Razlozi su drugačiji kod svake države, međutim, najviše prstiju upire se u nedovoljnu implementaciju, kao i provođenje, imigracijskih zakona. (Dokos, 2017). Autori poput Mesića i Soysal, upućuju na promjene koji slijede, a tiču se koncepcije državljanstva. Etnička, niti civilna koncepcija državljanstva nisu adekvatne za razumijevanje opće pripadnosti u Europi. (Mesić, 2002). Stvara se novi oblik pripadnosti ili članstva, a počiva na dualnosti, „između nacionalne suverenosti i univerzalnih ljudskih prava.“ (Mesić po Soysal, 1994).

2.3. Transnacionalni socijalni prostori u migracijskom procesu

Riječ humanost unutar pojma humanitarne krize i koliko doista nedostaje aspekt 'humanosti', 'čovječnosti', 'solidarnosti' između pripadnika ljudske vrste, je nešto što brine autorice, Renatu Jambrošić Kirin i Teu Škokić, koje u svojem tekstu „Shopping centar nenormalne normalnosti: etnografija distribucijskog šatora u izbjegličkom kampu u Slavonskom Brodu“ (2017.). Gubitak zajednice i osjećaja zajedništva u današnjoj svakodnevnici, gdje sve više gubimo *en face* interakciju, prenapučeni rasporedi, život koji proleti pred ekranom.. Sve su to goraka obilježja suvremenog društva. (Kuti, Božić, 2016). Simona Kuti i Saša Božić navode detalje istraživanja provedenog u Velikoj Britaniji koje se ticalo prijateljskih odnosa i načina održavanja istih. Cilj istraživanja bio je ukazati na raseljenost, ali i povezanost prijatelja, neovisno o udaljenosti od tisuću i više kilometara. Zatim se proširilo na rodbinske veze i njihova prebivališta, za koje se također ispostavilo da se nalaze kilometrima daleko, pa čak i u inozemstvu. Ono što sami autori zaključuju kao bitnu stvar, jest, važnost jakih veza: „društvenost se seli iz lokalnih u transnacionalne i virtualne okvire bez obzira na stupanj bogatstva i razvijenosti društva.“ (Kuti, Božić, 2016:11).

Migracijske studije ukazuju nam na oblike društvenosti, kao i održavanje prekograničnih odnosa. Kuti i Božić napominju kako je sve popularnija teza o migracijskom stanovništvu i održavanju rodbinskih i prijateljskih veza kroz sva migracijska razdoblja tijekom povijesti. (Kuti, Božić, 2016:12). Za širi kontekst, važan je pojam transnacionalizam koji su uvele antropologinje Nina Glick Schiller, Linda Basch i Cristina Szanton Blanc, koji se odnosi „na procese kojima imigranti grade socijalna polja koja povezuju njihovu zemlju porijekla i njihovu zemlju primitka.“ (Kuti, Božić, 2016:12). Takve migrante nazivaju *transmigrantima*, njihova uloga je svojevrсно održavanje veza, socioekonomskih, političkih..., uz spajanje samih granica. Transmigranti traže smisao odnosa i rade na održavanju istih, razvijaju identitete unutar socijalnih mreža. (Kuti, Božić po G.Schiller, Basch i Blanc 1992). Pojam transnacionalizma se početkom devedesetih ubrizgao u mnoge discipline, izuzev antropologije te je njegovo značenje počelo gubiti na preciznosti, pa je tako korišten za mnoge oblike veza: od razmjena do raznih ekonomskih praksi. Međutim, Božić napominje kako je transnacionalizmu, kao konceptu, namjena opisati odnose preko granica nacija-država. Dakle, ne ulazi u odnos društvenog i fizičkog prostora, upravo zato jer je pojam transnacionalni socijalni prostori „pokušao spojiti, ono što je u klasičnim studijama društva umjetno razdvojeno – društvene odnose i fizički prostor.“ (Kuti, Božić, 2016:13). Poanta termina transnacionalni socijalni prostori jest da ukaže na činjenicu, kako fizička blizina, niti udaljenost aktera, mogu manje

utjecati na relacijsku blizinu ili udaljenost, odnosno da odnosi aktera nisu uvjetovani razdaljinom i da itekako mogu opstajati unatoč birokratskim ograničenjima i granicama nacija-država. (Kuti, Božić, 2016:14). Sama konstrukcija pojma nam ukazuje na njegovo značenje socijalnih praksi, koje su međusobno prostorno isprepletene i značajne za razvoj društvenih odnosa, a da je ujedno njihova udaljenost zapravo manje bitna, tvrde autori. Također napominju kako se transnacionalni socijalni prostori ne tiču samo migranata, već i bilo kojih drugih aktera koji se mogu nalaziti na različitim lokalitetima, drugim državama, a opet njegovati iste interese, uvjerenja te da ih veže zajednički cilj. (Kuti, Božić, 2016:14).

3. EUROPSKA UNIJA I NJEZINE VRIJEDNOSTI

Europska unija je nastala na temeljima ekonomskih integracija te je polako širila područja svoje nadležnosti. Ugovorom iz Maastrichta 1992., prvotno imenovana Europska Zajednica prestrukturirana je u Europsku uniju te je 1. studenog, 1993. godine formalno uspostavljena pod tim imenom. Europska unija koncipirana je da djeluje donekle poput države. Ima reprezentativna i autoritativna tijela koja donose politički obvezujuće odluke za svoje države članice. Ima sedam europskih institucija, sedam tijela EU i više od 30 decentraliziranih agencija. (Izvor: Službene stranice EU). Međutim, EU nije država, nema svoju Vladu koja posjeduje klasični demokratski legitimitet, nema svoju narod. EU predstavlja savezništvo suverenih nacionalnih država koje su dio svojeg suvereniteta prenijele savezništvu. (Maldini, Takahashi, 2017).

Temelje Europske unije čine vrijednosti: sloboda, demokracija, jednakost, ljudsko dostojanstvo, prava manjina, poštivanje ljudskih prava te vladavina zakona. Sve ove vrijednosti, zajedničke su za države članice koje njeguju pluralizam, toleranciju, pravdu, solidarnost i jednakost među spolovima. (Maldini, Takahashi po ADRIAS, 2017). Sam moto Europske unije glasi *Ujedinjeni u raznolikosti*, koji je prihvaćen 2000. godine. EU uzastopno naglašava posvećenost i rad na uzajamnom poštivanju kulturalnih različitosti, jednakosti, solidarnosti, održavanja zdravog životnog okruženja, zaštite i sigurnosti, stvaranje predispozicija za ukidanje svakog oblika diskriminacije: po pitanju spola, nacionalnosti, religije, rase..

Na papiru pisano crno i bijelo, zvuči idilično. Pomalo utopijski. Stvarnost je posve drugačija te je provođenje politika od strane EU na meti kritika. Tjaša Učakar (2017) upozorava na posljednji odlomak Dokumenta iz Palme koji se odnosi na usklađenost kontrole i zaštite ljudskih prava u odnosu na, sad već tradicionalne vrijednosti EU: „Unatoč zahtjevima za pojačanom kontrolom na vanjskim granicama, ta kontrola ne smije prekoračiti stupanj koji je nužno potreban za osiguravanje sigurnosti i pravnoga poretka u državama članicama.“ (Učakar, 2017:84). Iz paragrafa se može iščitati koliko veliki naglasak na sigurnost zapravo dovodi do povećanja mjera granične kontrole i sigurnosti nad doseljentištvom. Pitanje vrijednosti, konkretnije sigurnosti nad pitanjem slobode je apostrofirana i u članku ugovora iz Amsterdama i ugovora iz Maastrichta, uz naglašeno osiguravanje sigurnosti – svojih ljudi. „Europska zajednica u ovom ugovoru odredbama s područja pravosuđa i unutrašnjih poslova potvrđuje svoj cilj olakšavanja slobodnog protoka ljudi u osiguravanju sigurnosti i zaštite svojih ljudi.“ (Učakar po Ugovor iz Maastrichta, str.4, odjeljak 4). Autorica nam daje komparaciju s proširenim dijelom iz Ugovora iz Amsterdama, gdje stoji: „Europska zajednica odlučna je u skladu s odredbama ovog ugovora olakšati slobodan protok ljudi uz osiguravanje sigurnosti i zaštite svojih ljudi, uz uspostavljanje prostora slobode, sigurnosti i prava.“ (Učakar po Ugovor iz Amsterdama, članak 1, odjeljak 3).

Pitanje sigurnosti država članica, EU postavlja kao primarnu stvar kroz sigurnost granica. Unutrašnjost granica i njihova sigurnost je bitna dokle god je polupropusna membrana kontinuirana. U slučaju izvanrednih situacija, koje potencijalno predstavljaju prijetnju sigurnosti, Europsko Vijeće može reagirati i aktivirati dodatne mjere koje idu u korist ugroženih država članica. (Učakar, 2017). Postavlja se pitanje gdje je tu točno sloboda i za koga ona vrijedi? Međutim, sloboda se, koliko se može iščitati iz nekolicine članaka, odnosi samo na cirkulaciju državljana država članica. U uredbama i dokumentima EU višestruko se naglašava važnost osobnih sloboda, ljudskih prava, ne samo za državljane koje obitavaju unutar granica EU, već i za državljane trećih država. Ugovor naglašava važnost osiguravanja i očuvanja života, bilo da je riječ o azilantima, bilo doseljenicima, koji žive u skladu sa zakonima EU.

Solidarnost kao jedna od vrijednosti EU vidimo kao vrlo problematičnu stavku, kada govorimo o migrantskoj krizi. Bez obzira što piše u Ugovoru iz Maastrichta, Ugovoru iz Palme, Ugovoru iz Amsterdama, veliki problem stvara Dublinska uredba. Dublinska uredba nosi važan kriterij koji imigrante veže za prvu državu ulaska, koja je ujedno bitna prilikom procesuiranja zahtjeva za azil. Solidarnost tu nije prepoznata, štoviše, jer državama na periferiji, Uredba nije

omogućavala dijeljenje tereta, već je u potpunosti količina imigranta prepuštena na milost i nemilost država poput Italije i Grčke.

Još jedna utopijska zamisao je prilagodba jugoistočnog djela Europe, onom zapadnjačkom: demokratskom, uvažavajućem, onom koje „implementira i internalizira demokratske i liberalne vrijednosti koje propagira EU“. (Pudar Draško, Džihić, 2020:1). Mnoge zemlje članice ali i kandidati za članstvo u EU, prihvatili su *acquis communautaire*, odnosno pravnu stečevinu EU, kako bi se zadovoljili primarni kriteriji pri pristupljanju EU. Teško je reći da su se norme i vrijednosti koje propagira EU, primile na našem dijelu Europe. Pudar Draško i Džihić naglašavaju kako je „carstvo normi, trenutno izazvano iznutra od strane iliberlanih demokracija i s vanjske strane kompetitivnih neoliberalnih autoritarnih režima. Svi pokazuju različite oblike populističkog nacionalizma, tribalizma i ksenofobije.“ (Pudar Draško, Džihić, 2020:2). Posljedice financijske krize, 2008. godine, načele su sustav europske vrijednosti, međutim izbjeglička kriza 2015. je u potpunosti prokazala licemjeren i porozan sustav vrijednosti i normi. Na papiru, sve uvijek bolje zvuči, međutim, ono što čini našu svakodnevicu, je daleko od slova na papiru.

4. DUBLINSKA UREDBA – NISU SVE ZEMLJE EU PODJEDNAKE

Dublinski sustav, imenom potječe od Dublinske konvencije, potpisane u Dublinu 1990. godine, do sada je Dublinska uredba dva puta prošla kroz reviziju, prvi put 2003. godine, drugi put 2013. godine (Dublin III). (Bježančević, 2013). Dublinska konvencija proizašla je iz Schengenske konvencije, koja datira također iz 1990., ali je prvotno bila implementirana kao Schengenski sporazum 1985. godine. (Kasperek, 2016). Ideja Schengena je mobilna i slobodna zona kretanja, unutar Schengenskog okvira, odnosno granica. Odgovornost čuvanja granica snose zemlje članice Schengen zone. Međutim, kako bi se poboljšalo vođenje evidencije o kretanjima migranata unutar zone, osim kontrole na vanjskim granicama, sustava vize kao politike ulaska (VIS), nadodan je i SIS, odnosno, *Schengenski informacijski sustav*. SIS je nadnacionalni policijski sustav, koji je služio kao baza podataka za informacije o državljanima treće zemlje, izbjeglicama i migrantima. (Kasperek, 2016). SIS pruža infrastrukturu te sadrži informacije koje su potrebne graničnim kontrolama, za daljnje vršenje sigurnosnih zadataka za poboljšanje policijske i pravosudne suradnje. Države članice u SIS bazu unose informacije o traženim ili nestalim osobama, raznim oblicima kriminala, do zabrane ulaska. SIS baza je dostupna policijskoj službi, službenicima u pravosuđu te raznim tijelima koji informacije iz baze mogu koristiti za potrebe izvršavanja svojih zadataka. (Izvor: Europski Parlament, 2017).

Glavno pitanje vezano uz cilj ovog rada je – kako Dublinska uredba funkcionira u praksi? Za početak, nužno ju je prezentirati kako ona glasi u teoriji. Dublinska uredba funkcionira unutar pravnog okvira te joj je svrha određivanje države članice EU koja snosi odgovornost za zaprimanje zahtjeva za azil, kojeg podnosi državljanin treće zemlje pri dolasku. Takvim načinom se želi izbjeći bilo kakva zloupotreba ili mogućnost prijave u više zemalja unutar EU/Schengen zone. (Izvor: Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava, 2018). Podneseni zahtjev, država je nužna obraditi. U slučaju da taj zahtjev ipak treba obraditi druga država, država u kojoj je zahtjev prvotno obrađen može izdati zahtjev za obradom od strane druge zemlje članice.

Dublinska uredba funkcionira unutar pravnog okvira gdje su joj ovlaštenja usmjerena na određivanje zemlje članice i njezinu odgovornost spram državljanina treće zemlje, a ne da bude pravni instrument koji će dijeliti odgovornost između zemalja članica. Dakle, njome se EU koristi kako bi usmjerila odgovornost na jednu državu članicu pri apliciranju za azil.

Cjelokupni Dublinski sustav je manjkav, u smislu različite primjene istoga, između država članica, nevidljivo smanjenje daljnjih migracija, a zatim i spore i ne efektivne mjere prijenosa

migranata koji su aplicirali za azil. (Takle, Seeberg, 2015). Države članice imaju drugačije sisteme raspoznavanja migranata, odnosno, uvođenja u sustav. Primjerice, Njemačka i Švedska se koriste EURODAC bazom podataka i otiscima prsta te VISA procedurama, kako bi identificirali Dublinske slučajeve. (Takle, Seeberg, 2015). EURODAC je nužan za svaku državu članicu po propisu, radi identifikacije otisaka prstiju te konačne odluke o deportaciji migranata u prvu zemlju članicu u kojoj je upisan pri ulasku. (Kasperek, 2015).

Njemačka ide korak dalje, dok se Dublinski sustav, u obliku intervjua sprovodi s migrantima, država im nudi dodatni razlog za ispisivanjem molbe kako ih se ne bi deportiralo u drugu zemlju članicu, na način da im uz inicijalni registracijski intervju, nudi još dva dodatna razgovora. Odluke o Dublinskom sustavu i procesuiranju prijave za azil, u zemljama članicama se donose na sudu. Dok primjerice države poput Norveške, koje nisu države članice, ali pripadaju Schengen zoni, imaju poseban sud isključivo za imigracijske slučajeve. Norveška omogućava i daje na izbor, osim sudske žalbe, na koju naravno svaki čovjek ima pravo, da sami pristupe proceduri i da se brane pred sudom uz dvosatno *pro bono* odvjetničko savjetovanje. (Takle, Seeberg, 2015). Takva situacija je izuzetak za Švedsku i Njemačku. Svaki sudski postupak imigrant plaća iz svojeg džepa te je predviđeno da bude samostalan za vrijeme sudske procedure, napominju autorice Takle i Seeberg u svojem istraživanju (2015).

Uzajamno povjerenje je nepisano načelo kojim se vode zemlje članice, međutim, Takle i Seeberg napominju kako je upravo to načelo izostalo u iskustvu migranata prilikom ulaska u EU. Migrante nisu brinule usporedbe životnih uvjeta drugih azilanata u drugim zemljama članicama, brinulo ih je stjecanje njihovih prava, njihovog smještaja, živežnih namirnica, poslovnih mogućnosti, zdravstvenog sustava.. (Takle, Seeberg, 2015:18). Obostrano povjerenje i razumijevanje je izostalo u većini slučajeva, kod ispitanika s izbjegličkim statusom u Norveškoj, dok su recimo ispitanici u Njemačkoj ipak imali topliji pristup. Stanje u mediteranskim zemljama je još gore. Naime, tamošnja situacija je nepredvidljiva. Mnogi ljudi sa izbjegličkim statusom rjeđe imaju riješene mogućnosti smještaja, osnovnih potreba.. Što je zabrinjavajuće, s obzirom da se radi o zemljama članicama koje su na periferiji Europe. (Takle, Seeberg, 2015).

Djelotvornost cijelog Dublinskog sustava je upitna. Prvenstveno zato jer bez obzira na sigurnosne sustave, kojima se bilježe ulasci, apliciranje za azil i ostatak birokracije ispada selektivan te se postavlja pitanje, kako je moguće da uza sve mjere predostrožnosti koje je EU postavila, mi i dalje imamo enormnu količinu migranata koji lutaju Europom, prepušteni na

milost i nemilost sustava. Zakonitost ulaska je nužna, apsolutno. Međutim, što onda? Kasperek tu napominje reakciju mnogih nevladinih udruga i aktivista, koji su se pobunili protiv selektivnog Dublinskog sustava, što se događa ponajviše u Njemačkoj, da se uskraćuje prijava za azilom. Tu Kasperek navodi nastanak problema: Njemačka je uvela načelo sigurne treće zemlje, koje zvuči kao pravni način parafraziranja, „da, izbjeglice trebaju zaštitu, ali ne u mom dvorištu.“ (Kasperek, 2015).

Neuravnoteženo implementiranje Dublinskog sustava se pokazala kao učestala praksa među zemljama članicama i zato je teško ocijeniti količinu stvarne pravde ili nepravde. Istraživanje autorica Takle i Seeberg je ipak pokušaj vaganja odnosa, između zemlja članica EU (Njemačka i Švedska), koje su ujedno i članice Schengena i Norveške koja je samo dio Schengen zone. Stoga se može reći da postoji velika razlika u implementaciji Dublinskog sustava u državama članicama te da on nije podjednako bitan imigracijskoj birokraciji. Primjerice, Norveška vodi računa o tome gdje su tražitelji azila prvotno uneseni u sustav, te im je Dublinska uredba visoki prioritet. Za razliku od Švedske, koja pak ima dvosmislen kriterij, da koristi manje resursa, vraća manje tražitelja azila u odnosu na Norvešku, što je izmjereno u odnosu na broj tražitelja azila. (Takle, Seeberg, 2015). Njemačka je pak vratila jako malo tražitelja azila pod Dublinskom uredbom, a razlog tomu je što su smatrali da „Dublinska uredba nije prioritet u njihovom radu te da postoje mnoge druge skupine imigranata, od samo tražitelja azila.“ (Takle, Seeberg, 2015:17).

Europa se 2015. godine suočila s milijunskim prijavama za azil, što je izvršilo pritisak na vladajuće i samu graničnu politiku EU. Dublinska uredba je naknadno suspendirana, jer nije polučila rezultate kakvima se nadalo. Države članice nisu mogle postići konsenzus oko smještaja ili raspoređivanja migranata, s obzirom na već premašene kvote. Marko Lovec (2017) napominje, kako je preraspodjela odgovornosti za migrante i izbjeglice pod Dublinskim i Schengenskim sustavom, postala zasebna procjena svake države članice kako se ne bi dovele u težu situaciju te dominacijom sigurnosnog diskursa koji legitimizira ulogu visoke politike koja prikazuje migrante kao sigurnosnu prijetnju. (Lovec, 2017).

4.1. Morska granična kontrola – sigurnost vs. humanost

„Djelovat ćemo ljudski i humano. Ljudski životi na moru moraju se spašavati. Države koje ispunjavaju svoju zakonsku i moralnu obvezu ili su izloženije od drugih moraju naći oslonac u solidarnosti cijele naše unije... Sada svatko treba uložiti dodatne napore i preuzeti odgovornost.“ (Govor predsjednice Ursule von der Leyen o stanju unije 2020.g).

Međunarodna zajednica je 2015. godine prozvala Mediteran, najopasnijom granicom na svijetu. Procjenjuje se da je na moru, putujući prema Grčkoj i Italiji, stradalo oko 25,000 ljudi. (Izvor: Stranice UN-a: <https://news.un.org/en/story/2023/04/1135612>). Mnoštvo fotografija i video snimaka obilježilo je egzodus migranata preko Sredozemnog mora. Dokumentiranje boli i napora, straha, smrti, patnje, muškaraca, žena i djece, ugraviralo se kolektivnu memoriju. Oni koji su stigli do granica, možda jesu osjećali djelić olakšanja, ali se nisu osjećali spašeno. Takvi traumatični događaji obilježili su migrante kao žrtve. S druge strane su i dalje percipirani kao nacionalna i sigurnosna prijetnja. U početku ovog rada, dotaknula sam se 'pullback' efekta, međutim situacija na Mediteranu eskalirala je do te mjere da je omiljeno oružje i obrana policije i obalnih straža postale nasilne 'pushback' metode ili protjerivanja.

Pushback metode ili mjere, Europski centar za Ljudska prava definira kao skup državnih mjera koje prisilno vraćaju migrante i izbjeglice preko granice. Najčešće trenutno reagiraju pri samom prelasku migranata preko granice, bez ikakvog razmatranja pojedinačnih zahtjeva. (Perišić, Ostojić po def. Europskog centra za ljudska prava, 2022). Ovo je leksikonska definicija, čak i politički korektna, za razliku od definicije kakvu je izložio Felipe González Morales, poseban izvjestitelj na temu prava migranata, koja glasi: „različite mjere koje poduzima država, s namjerom da silovito i prisilno vrati migrante i tražitelje azila, u državu dolaska, iz koje su pokušali ili su prešli međunarodnu granicu bez ikakvog primitka međunarodne zaštite i procedura za azil, ili im onemogućili individualnu procjenu osobne zaštite koje vodi ka kršenju načela *non refoulement* (zabrane protjerivanja).“ (Perišić, Ostojić, 2022). Protjerivanje je ilegalno, to je odluka koju je donio Europski sud u skladu sa Konvencijom za zaštitu ljudskih prava, stoga niti jedna država ne smije protjerivati strane osobe, bez individualne procjene. U slučaju protjerivanja, automatski se krši članak 4. Protokola br. 4, koji se upravo odnosi na kolektivno protjerivanje stranaca, neovisno o tome jesu li ušli u državu na zakonit način ili ne. (Izvor: Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava, 2021).

Primjer protjerivanja s morskih granica je slučaj „Hirsi Jamaa i Ostali protiv Italije“. Radi se o skupini migranata iz Somalije (11) i Eritreje (13), koji su 2009. isplovili iz Libije na tri manja plovila sa ciljem iskrcavanja na talijanskoj obali. Bili su 35 nautičkih milja od Italije kada ih je presrela talijanska obalna straža i talijanska gvardija. Migranti su prebačeni na sigurnije plovilo, međutim vraćeni su u Libiju, u Tripoli. Tijekom putovanja, niti jedna službena osoba ih nije popisala, na bilo koji način identificirala, a sve osobne stvari, kao i dokumente, vojni službenici su konfiscirali. Tužitelji su svoju tužbu temeljili na uskraćivanju prava, kao i na silovitim postupcima od strane policije i vojske pri iskrcaju s broda u Libiji. Italija je 2007. potpisala s Libijom bilateralne ugovore kako bi smanjili sve češće pokušaje tajnih imigracija, a pritom utjecali na trgovinu ljudima, krijumčarenje ljudi, itd. Talijanski ministar unutarnjih poslova, 2009. godine na press konferenciji je s ponosom izjavio, kako se priljev migranata s mora iz pravca Libije smanjio i kako smatraju da je to uvelike utjecalo na krijumčarsku mrežu. Ministar je također izjavio kako je akcija službenika pushbackovima utjecala pozitivno na borbu s ilegalnom imigracijom. (Izvor: Europski sud za ljudska prava; Slučaj Hirsi Jamaa i Ostali protiv Italije, 2012).

Italija je ratificirala Ženevsku konvenciju u kojoj jasno stoji, da svaka osoba koja ima utemeljene razloge od progona u matičnoj zemlji, da joj je život u opasnosti, da nema načina za opstanak..., ima pravo prijaviti se za azil u državi dolaska. (Izvor: Europski sud za ljudska prava; [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-109231"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)). E, sad, kako je onda moguće da bilo koji migrant, osoba s izbjegličkim statusom pokuša ispuniti prijavu za azil ili tražiti intervju, individualnu procjenu..., koju je EU propisala, kada vidimo iz prethodnog primjera sudske tužbe, da od trenutka kada je skupina imigranata prebačena na brod do iskrcaja u Libiji, nije bilo niti govora o takvom pokretanju postupka, ukazivanju pomoći, procjene zdravstvenog stanja? Dok članak 1. i 33. Ženevske konvencije jasno ističu, da se u gore opisanim slučajevima, ne smije vraćati izbjeglice, na bilo kakav životno ugrožavajući način, nazad na morsku granicu ili u državu dolaska, gdje će njihov život i sloboda biti ugroženi na raznim osnovama. (Izvor: Europski sud za ljudska prava; [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-109231"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

Nadalje, 2011. godine, Vijeće Europe je prihvatilo Rezoluciju o presretanju i spašavanju na moru tražitelja azila, imigranata i neregularnih izbjeglica, u kojoj je primarna stavka – nadzor Europskih južnih granica kao regionalni prioritet. Vijeće je u više navrata upozorilo države članice da moraju promptno reagirati u spašavanju na moru i bez ikakve iznimke sudjelovati u pružanju zaštite, asistirati u prijavljivanju za azil. Važna stavka je dio članka 9.9. koji kaže, da

se svi bilateralni ugovori suspendiraju sa trećim zemljama, ako se ustanovi da ljudska prava nisu adekvatno garantirana te da to može utjecati kod prijavljivanja za azil. Gdje god se vidi narušavanje ljudskih prava, važno je da se to u novim bilateralnim ugovorima izmjeni. (Izvor: Europski sud za ljudska prava; Rezolucija (1821-2011) usvojena od strane Europskog Vijeća).

Human Rights Watch (HRW) je nevladina organizacija koja se bavi zaštitom ljudskih prava. 21.09.2009. godine izdali su izvješće „Pushed Back, Pushed Around: Italy’s Forced Return of Boat Migrants and Asylum Seekers, Libya’s Mistreatment of Migrants and Asylum Seekers“ u kojem su osudili talijanske prakse presretanja plovila s migrantima u nepreglednim i rizičnim uvjetima, koje su push-backovima vraćali u Libiju, bez ikakve procjene njihovih statusa. Učestala vraćanja djece, žena, muškaraca, za koje nisu znali u kakvom su stanju: jesu li bolesni, ozlijeđeni, ima li trudnica.. Bez ikakve provjere, vraćali su ih u Libiju gdje bi ih vlasti zadržavale. Često su te akcije bile koordinirane od strane Frontexa (Agencija za europsku i graničnu obalnu stražu). Problem sa Libijom je što nema zakon o azilu, stoga su svi migranti držani u centru za pritvor. HRW za svoje istraživanje u Libiji nije mogao dobiti dopuštenje privatnih razgovora sa pritvorenim migrantima kako bi se ustanovila njihova iskustva, međutim, uspjeli su intervjuirati devedesetak migranata u Italiji i Malti, 2009. godine, u svrhu izvještavanja o inozemnim izbjegličkim standardima. (Izvor: Europski sud za ljudska prava; Izvješće HRW-a).

5. BALKANSKA MIGRACIJSKA RUTA

Migrantskoj krizi prethodilo je Arapsko proljeće, međutim migracije iz arapskog djela traju duže, još od 2011. godine, naročito područja Sirije, Eritreje, Afganistana, Južnog Sudana, Iraka i Somalije. Sama kriza kulminirala je 2015. godine, kada se najveći dio izbjeglica s Bliskog istoka, uputio prema zapadnom dijelu Europe u potrazi za sigurnošću prolazeći Balkanskom rutom. Goruće pitanje ljudskih prava, ali i prava manjina, ponovno se aktualiziralo. Tadašnja njemačka kancelarka, Angela Merkel, spremno je obećala pružiti pomoć izgovorivši: „Wir schaffen das!“ (Mi to možemo!) te otvorila vrata Njemačke. (Izvor: <https://www.youtube.com/watch?v=kDQki0MMFh4>; Angela Merkel, 31.08.2015.). S druge strane, njezin kolega, njemački ministar unutarnjih poslova Thomas de Maiziere, pozivao je države članice na periferiji jugoistočne Europe da uspore propuštanje migranata prema zapadu i Njemačkoj. (Mikac, Dragović, 2017). Klasičan primjer push i pull faktora, utjecao je na porast migracija, ali i konstantan rast te zadržavanje migranata na pojedinim graničnim prijelazima. S jedne strane stoje obećanja, uz poziv te garancija za preživljavanje, a s druge strane formiraju se razne zabrane, ograničenja kretanja i kršenje ljudskih prava na svaki mogući način. Ovakav način provođenja dvostrukih politika, ne trebamo zamjerati samo Europskoj uniji, već i pojedinim utjecajnim političarima. EU može u svojim uredbama i konvencijama propagirati jedinstvene politike, solidarnost, humanitarnost, ljudska prava, međutim, u praksi to je upravo ono što izostaje, stoga politiku unije možemo okarakterizirati licemjernom. UNHCR je 2015. proveo analizu te su naveli glavne razloge napuštanja Sirije: „kretanje prema državama članicama EU-a gubitak je nade, potom povećanje siromaštva, nemogućnost zaposlenja i nedostatna zdravstvena zaštita te prepreke obnavljanja izbjegličkog statusa u Libanonu i Jordanu, a potom ograničene mogućnosti obrazovanja i osjećaj nesigurnosti u Iraku.“(Bježančević, 2019:1237).

Duško Petrović u svojem tekstu „Humanitarno izuzeće: normalizacija suspenzije prava u kampu i koridoru“, u početku predstavlja koncept humanitarne politike te objašnjava problematiku zakona od strane Europske Unije, na koji način se provode na granicama, kao i načine na koje se ne provode kad je u pitanju humanitarna kriza te na koji način to utječe na države na periferiji kad je u pitanju slijevanje migranata u kampovima, gdje je sam prihvat postao problematičan, osim zbog kapaciteta, ali i zbog papirologije i što se zahtjeva od pojedinca. Tijekom 2014. godine u Europe je pristiglo oko 280 000 migranata, taj se broj utrostručio 2015. godine. (Dušanić,Hrekes,Pralica;2019:13). Kada je u rujnu 2015. godine, zapadni dio Balkanske rute zauzeo prvo mjesto na tranzitnoj karti migracija, pojedine zemlje

su se brzo organizirale pred novim valom migranata, po pitanju humanitarne pomoći, osiguravanja smještaja i prijevoza te su krenule ozbiljnije birokratske pripreme. No, od početne solidarnosti, uslijedile su prve negativne reakcije na relokacijsku politiku, predvođene „V4 skupinom“ koju čine Češka Republika, Poljska, Mađarska i Slovačka. (Šelo Šabić, Borić,2015). Jačanje desnice u Europi, koju je predvodio oštri ton Viktora Orbana, koji je žestoko osuđivao liberalnu politiku Angele Merkel te je među prvima pokrenuo zatvaranje granice. Politike kojima se bave zemlje poput Mađarske i Viktor Orban, Petrović smatra degradirajućim i opasnim po ljudske živote. Njegova frustriranost neodgovaranjem i indiferentnošću institucija Europske Unije, kao i vodećih političara unutar EU je posve opravdana i takav stav je nešto što, vjerujem, brine mnoge. (Petrović, 2017). Prve europske kockice su se uzurpirale, a s njima i vrijednosti zajednice – unija koja teži solidarnosti, multikulturalnosti.. Međutim, ne možemo uprijeti prstom u migrante i reći da su oni krivci, upravo suprotno, migrantska kriza je indikator količine licemjernosti i neljudskosti, upravo suprotno od unijskih vrijednosti.

Obrana od migranata se odvijala brzo, Mađarska je krenula s podizanjem bodljikave žice prema Hrvatskoj i Srbiji, zatim Slovenija prema Hrvatskoj, Hrvatska je pak pojačala policijske patrole na granici s BiH. (Mikac, Dragović, 2017). Uskoro se pritisak prebacio na zemlje na periferiji, poput Sjeverne Makedonije, Srbije, Grčke, Hrvatske i Slovenije. Autori Mikac i Dragović spominju paradoksalni slučaj Sjeverne Makedonije, koja nije članica država i nije dio Schengen zone, na čiji je teret EU zahtijevala da zaustavi priljev migranata iz Grčke, članice države EU i članice Schengen zone. Dakle od države nečlanice traži se „da zaštiti uniju od same unije“. (Mikac, Dragović, 2017:135).

(Slika 2. Izvor: *At the gate of Europe: A report on refugees on Western Balkan route*; Šelo Šabić, Borić, 2015)

Europskoj uniji se generalno zamjera provođenje jednostrane politike u potpunoj suprotnosti s njezinom retorikom, solidarne unije. (Simić, 2017). Uz to, veliki problem na periferiji je nastao sa neprovođenjem Dublinske uredbe, točnije njezinom suspenzijom. Schengenski sustav je također bio nepostojeći, samo s namjerom da se izbjegne humanitarna katastrofa. No, je li se to zapravo dogodilo? Smisao Dublinske uredbe je da država članica u kojoj je ulazak migranta zabilježen, da ju se u slučaju preskakanja država, tu osobu vrati u državu gdje je ona prvotno zabilježena. Odluka suda Europske unije, u konačnici leži pod istom interpretacijom. Stoga, odluka suda Europske unije glasi da oni migranti koji su ušli na ilegalan način na teritorij EU uz odobrenje perifernih država članica na Balkanskoj ruti, koje se i smatra odgovornima za taj postupak, da im država trebaj omogućiti prijavu za azil ili izvršiti povratak ilegalnih migranata. (Maldini, Takhashi, 2017). U suštini je to posve isto.

Drugi dio sudske odluke tiče se Republike Hrvatske te tužbe koju je protiv nje podignula Slovenija zajedno s Austrijom, a tiče se vraćanja izbjeglica. Naime, sud Europske unije je donio odluku kako Hrvatska ne smije propuštati izbjeglice dalje prema državama članicama EU, već

ih mora označiti ilegalnima i premjestiti nazad u Srbiju ili im dati opciju prijavljivanja za azil. U ovom slučaju, sud je odlučio kako je Hrvatska država ulaska, a ne Grčka i da je Hrvatska trebala zadržati izbjeglice i registrirati ih. (Maldini, Takhashi, 2017:62).

Ministar Ostojić opravdao je razlog neregistracije migranata u zajednički EURODAC sustav koji je nalagao Dublinski sustav, rekavši kako su takve mjere predviđene za razdoblja s smanjenim kretanjima migranata. Ministar se osvrnuo i na Njemačku te njezin pristup registraciji migranata koji se s vremenom ublažio, s obzirom na priljev. Napomenuo je, kako je u Hrvatsku u prvih 48 sati registrirano 4000 izbjeglica, onoliko koliko je Hrvatska u tom trenutku imala kapaciteta te je taj broj dijeljen s EURODAC sustavom. Sve nakon tog perioda, se po njegovim tvrdnjama registriralo, ali se nije dijelilo s EURODAC sustavom. (Izvor: Vlada Republike Hrvatske, <https://vlada.gov.hr/vijesti/potpredsjednik-ostojic-dublinski-sporazum-je-radjen-za-neku-drugu-situaciju/18174>).

Odluka koju je sud donio 2011. godine tiče se Grčke i ukinuća nje kao prve države ulaska, s obzirom na rizičniji prihvata izbjeglica. Konkretnije, radi se o izbjeglicama i njihovom apliciranju za azil, što se ispostavilo kao nehuman i degradirajući odnos spram njih od strane grčkih službenika. Grčka i njezin sustav dobili su takvu procjenu. (Maldini, Takhashi, 2017:62). Takvu odluku podupro je i Europski sud za ljudska prava te je naznačeno kako je ta odluka obavezna za sve države članice i njihova zakonodavna i administrativna tijela, tražitelji azila u nekim državama članicama se još uvijek mogu prebaciti u Hrvatsku. (Maldini, Takhashi po Žabec, Turčin, Toma, 2017).

Što se tiče legalnosti Balkanske rute, Europski sud pravde ju je proglasio ilegalnom. Iako je sama ruta bila dio „Junckerovog plana“, odnosno plana ulaganja u infrastrukturu EU, u vidu prihvata i transfera izbjeglica, kojeg su potpisale sve države članice. Na temelju čije provedbe i načina ophođenja spram izbjeglica, Republiku Hrvatsku se okarakteriziralo da je na korektan, odgovoran i human način vodila računa o njihovim potrebama. (Maldini, Takhashi, 2017:62). Radilo se tu o humanitarnim organizacijama i višebrojn timerima, koji su provodili dane u tranzitnim centrima, poput onog u Slavenskom Brodu. Petrović opisuje kamp unutar sigurnosno-humanitarnog okvira. Kad je riječ o sigurnosti, policija je vršila nadzor, registraciju izbjeglica te je odrađivala i određivala daljnje postupanje s onima za koje se smatralo da to nisu. Kad je riječ o policijskoj brutalnosti, sam autor tvrdi da nije imao pristup u određene zone kampa te da ne može sa sigurnošću tvrditi da se tako nešto odvijalo, iako postoje zapisi i o tome. (Petrović, 2017).

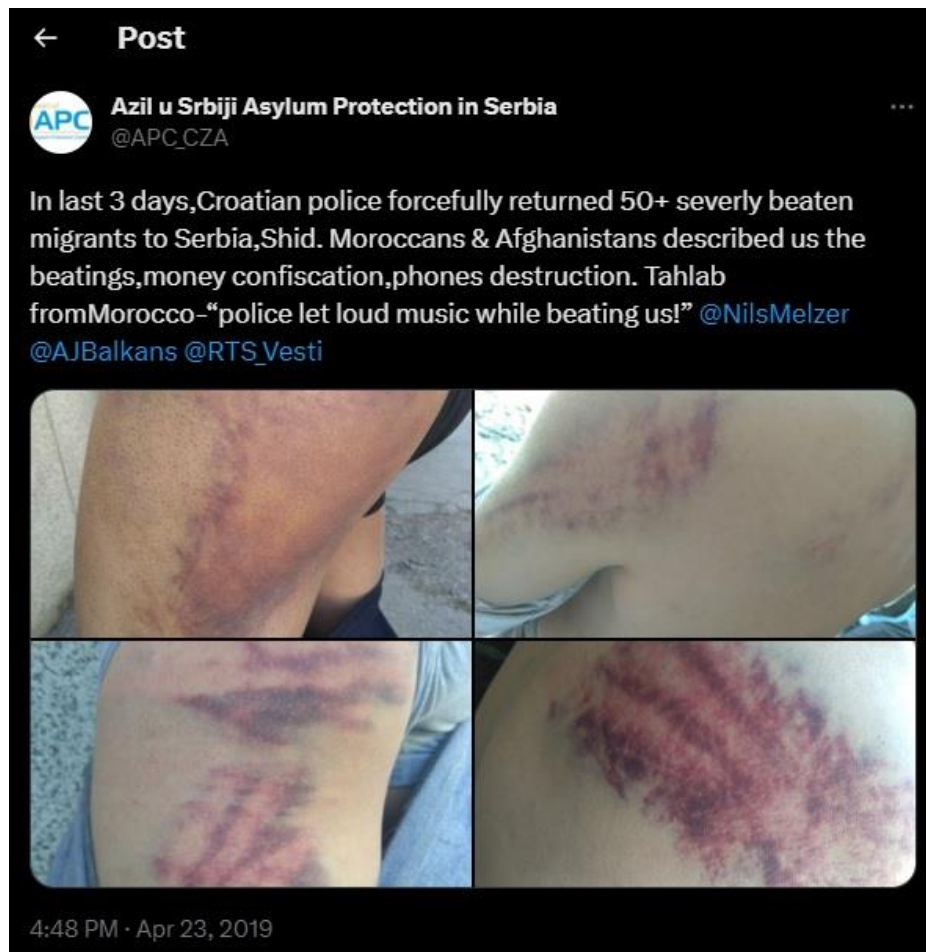
5.1. Legitimnost i legalnost nasilja na granicama

Iako je Europski sud pravde naveo kako se Hrvatska prema izbjeglicama na svojem teritoriju odnosila humano, mnoga istraživanja se ne bi mogla usuglasiti s takvim tvrdnjama. Osim istraživanja, postoje i mnoga medijska izvještavanja o policijskoj brutalnosti na graničnim prijelazima. O tome gdje se, kako, na kakav način ophodilo s migrantima, za pregled se možemo poslužiti interaktivnim prikazom u izradi The Border Violence Monitoring Network (BVMN). BVMN je samoorganizirana mreža koja se bavi kršenjem ljudskih prava, prokazivanjem pushbackova i ostalim oblicima nasilja, koje bilježe na svojoj web stranici. Njihov rad se temelji na nadzoru i dokumentiranju situacija na graničnim prijelazima unutar EU. U grubo, dokumentiranje se odnosi na migrantska iskustva te pronalaženje krivca za nanošenje bilo kakvih fizičkih i psihičkih trauma. Njihov cilj je, kroz prikupljanje migrantskih iskustava, ukazati na nepravdu i nasilje te na taj način apelirati na odgovorne institucije, poput Europskog suda pravde i ostalih institucija koje se bave ljudskim pravima. (Izvor: The Border Violence Monitoring Network, <https://borderviolence.eu>).

Izvješće Europske Agencije za azil oslanja se na rad The Border Violence Monitoring Network, koje se metodološki sadrži od terenskog rada u obliku intervjua s grupom, najčešće ne više od pet članova jedne veće skupine koje je proživjela nekakav oblik nasilja na i unutar granica. Takve skupine ponekad broje i oko šezdeset pet članova. Cilj intervjua je skupiti svjedočenje, koje se kasnije može rabiti kao dokaz, naravno, uz dokaz fotografiranih ozljeda. Okvir intervjua je standardiziran i bazira se na datumu, geo-lokaciji, opisu službenika, fotografijama ozljeda, liječničkim izvješćem, otpusnim pismima, itd, uz slijed događaja. (BVMN, mjesečno izvješće za Balkansku regiju, travanj 2019).

U mjesečnom izvješću za travanj, 2019. godine, BVMN ukazuje na porast nasilja u push-backovima sa Hrvatske strane prema granici sa Srbijom. Naime, radi se o skupini od pedesetak migranata koji su protjerani u Šid, u Srbiju, gdje su im fotografirali ozljede. (vidi Sliku 3 dolje, izvor: Twitter). Push-backovi u Šidu su se ispostavili popraćeni popriličnim nasiljem od strane hrvatske policije. Nasilje je uključivalo snažne udarce. (BVMN, mjesečno izvješće za Balkansku regiju, travanj 2019). Zatim su tu i push-backovi migranata koje se vraćalo na drugačiju odredišnu točku, primjerice migrantska grupa koja kreće iz Bihaća, a vraća ih se u Veliku Kladušu, pedesetak kilometara od Bihaća. Tu je važno napomenuti logističke razloge vraćanja u Veliku Kladušu, što se ispostavilo 100% točno za sve push-backove iz Slovenije, kojoj je udaljenost manja u odnosu na Bihać. Naravno da se bilježe slučajevi namjernih push-

backova na velikim razdaljinama, kao što je to bio slučaj u Hrvatskoj. Migrantska skupina bi sa policijskim službenicima iskomunicirala da su krenuli iz Bihaća, međutim policija bi ih vratila u Maljevac. Uz to, bilježe još slučajeve push-backova na većim razdaljinama, primjerice, protjerivanje migranata iz BiH u Srbiju. (BVMN, mjesečno izvješće za Balkansku regiju, travanj 2019).

Slika 3. Izvor: (https://twitter.com/APC_CZA/status/1120700947053842434; Pristupljeno 25.8.2023.)

Ovakve sisteme razmještajnih push-backova mogu okarakterizirati strateškim i dobro promišljenim u svrhu zbunjivanja i obeshrabrivanja migranata. BVMN napominje kako je moguće i da je hrvatska policija pokušala poremetiti obrasce prijelaza. S obzirom da ne postoje nikakvi legalni oblici rukovodstva za kolektivna protjerivanja migranata, hrvatska policija je toga itekako svjesna, stoga ih ništa ne obvezuje, u formalnom smislu, da proceduralno poprate svoje aktivnosti, naravno, na legitiman način. Nadalje, ilegalnost push-backova upućuje na, podrazumijeva se, ilegalnost policijskih radnji, a sve s namjerom obeshrabrivanja i pokušaj

utjecaja na odustajanje migranata koristeći se određenim tranzitnim rutama. (BVMN, mjesečno izvješće za Balkansku regiju, travanj 2019).

Nasilni i brutalni push-backovi se nisu vremenski ograničili na period intenzivnijih kretanja kroz teritorij Republike Hrvatske, dapače, mreža Border Violence i dalje radi na izvješćima uz ostale organizacije poput Human Rights Watch. HRW je sprovela stotinjak intervjua s migrantima, uz to dvadesetak intervjua s djecom koja nisu imala pratnju te dvjestotinjak roditelja s malom djecom koji su opisali svoje doživljaje nasilnih push-backova. (Izvor: <https://www.hrw.org/news/2023/05/03/croatia-ongoing-violent-border-pushbacks>; Pristupljeno: 25.08.2023.). Intervjuirani migranti tvrde kako su policijski službenici u više navrata ignorirali njihove zahtjeve za azilom, uporno ih vraćajući u Bosnu i Hercegovinu.

Tijekom 2022. godine, BVMN intervjuirali su samostalno 120 migranata te prikupili solidan broj svjedočenja, „koja se tiču preko 1,088 migranata, što trudnica i djece (44% pushbackova se odvijalo u prisutnosti maloljetne djece).“ (BVMN za EUAA, 2023). Usred procesa primitka Hrvatske u Schengen zonu, BVMN je uočila promjenu u operativi i ophođenju, kao i smanjenju policijskih push-backova, „kao da se čini da su vlasti posebno oprezne u skrivanju svojeg utjecaja na push-backove.“ (BVMN za EUAA, 2023). Naša vlast je odlučila privremeno reagirati i utjecati na policijsko primirenje i smanjenje push-backova, ali sve ukazuje na to kako je Europska unija zapravo trebala zažmiriti u tom periodu i imenovati Hrvatsku članicom s dobrim vladanjem. Primirenje je trajalo par mjeseci, jer nedugo nakon ulaska u Schengen, policija se vratila staroj praksi verbalnog nasilja, ponižavanja, fizičkog nasilja, uništavanja osobnih predmeta, dokumenata, zadržavanja u prostorijama koje su bile hermetički zatvorene, upitne čistoće, sanitarno neispravne. (Izvor: <https://www.hrw.org/news/2023/05/03/croatia-ongoing-violent-border-pushbacks>; Pristupljeno: 25.08.2023.).

Human Rights Watch je u svojem članku izdvojila nekolicinu svjedočenja policijske brutalnosti, među kojima je i ono petnaestogodišnjaka Firooz D, iz Afganistana, koji je rekao kako su njega i još jednog dječaka hrvatski policajci tukli, uzeli im 500 eura, vratili ih u BiH i prijetili im se, ukoliko se vrate, da će ih tek onda ozbiljnije fizički ozlijediti. (Izvor: <https://www.hrw.org/news/2023/05/03/croatia-ongoing-violent-border-pushbacks>; Pristupljeno: 25.08.2023.). Zatim svjedočenje Stephanie M., tridesetpetogodišnje žene iz Camerouna, „policija je došla, natjerali su nas da skinemo odjeću, uzeli su nam telefone, pretražili su nas. Rekli smo im da se želimo prijaviti za azil u Hrvatskoj, da trebamo medicinsku pomoć, na to su odgovorili, „odlazite“. Deportirali su nas natrag bez ikakve zadržke. To se

dogodilo već peti put.“ (Izvor: <https://www.hrw.org/news/2023/05/03/croatia-ongoing-violent-border-pushbacks>; Pristupljeno: 25.08.2023.).

Svojevremeno su mnoge organizacije kontaktirale hrvatsko ministarstvo unutarnjih poslova, kako bi dobili više informacija, njihovu stranu priče, međutim odgovor je tada izostao. S vremenom su pokušaji opravdanja nasilja nad migrantima su ostala upravo to, samo pokušaji. Inkriminirajuće video snimke policajaca koji su u crnim odijelima praktički umaskirani, kako tuku migrante, naguravaju se, unose im se u lice, itd., dospjele su u medije diljem svijeta.

Lighthouse Reports je u suradnji s medijskim kućama, poput Nove TV, Novosti i Telegrama, došao u posjed internih prepiski hrvatskih policijaca. Do tada je LR objavio video snimke migranata koji trpe nasilje, upravo od strane hrvatske policije, međutim bilo kakav odgovor od strane naših viših dužnosnika je izostao, dok je ministar Božinović uvjeravao javnost kako je to bilo izolirani incident. Međutim, interna prepiska u tajnoj What's App grupi pod imenom „OA Koridor II- Zapad“ dokazni je materijal kako, ne samo da se za sve ilegalne policijske radnje znalo, već ih se i poticalo. (Izvor: <https://www.lighthousereports.com/investigation/inside-croatias-secret-whatsapp-group/>; Pristupljeno: 11.09.2023.). Takav način korištenja What's App usluga od strane policije je ujedno i kršenje policijskih propisa. LR je u svojem istraživanju iznio imena viših dužnosnika koji su bili u direktnom kontaktu s ministrom Božinovićem, poput Zorana Ničena, načelnika Uprave za granicu MUP-a te Jelene Bikić, voditeljice Službe za Odnose s javnošću MUP-a. Međutim, osim razmjene fotografija i informacija o pushbackovima, odnosno odvrćanjima (riječ koju su sudionici grupe koristili u prepisci), dijelile su se i informacije o viđenjima novinara na graničnim prijelazima. (Izvor: <https://www.lighthousereports.com/investigation/inside-croatias-secret-whatsapp-group/>).

5.2. Medijsko izvještavanje o migrantskoj krizi u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini

Kada se izvještava o migrantima na našim prostorima, nerijetko ih se viktimizira, međutim rijetkost je ta da ih se prikazuje i kao političke subjekte. Prikazuje ih se u negativnom, ali i u pozitivnom svjetlu. Primjerice, u BiH svojevremeno su imali zaista velikih problema s priljevom migranata, vraćanjem s granica nazad u njihove kampove u konzervativnijim sredinama. Konzervativne ideologije imaju izraženiji otpor prema vanjskim grupama, u ovom

slučaju to su migranti koji su u BiH dočekani s izrazitom distancom, nepovjerenjem te su smatrani opasni po život. Živa je ideja konzervativaca, da bi migranti mogli destabilizirati ekonomiju, zdravstveno ugroziti tamošnje stanovništvo, oduzeti mogućnost zapošljavanja: „domaće stanovništvo može smatrati da migranti donose sistem vrijednosti koji je potpuno nekompatibilan njihovom, te ovo rađa tenziju zbog straha od sukoba i urušavanja domaćeg ideološkog i kulturnog nasljeđa.“ (Dušanić,Hrekes,Pralica;2019:24).

Spomenuti strah od migranata osjećaju i prosvjednici koji već duže vrijeme prosvjeduju po pitanju odluke o smještaju migranata u prihvatni centar „Bira“ u užoj gradskoj zoni Bihaća. Naime, nakon više incidenata, od požara do fizičkih okršaja, stanovnici nisu zadovoljni da su migranti smješteni u samom središtu: „jednostavno, ne želimo da središte grada ponovo bude pregaženo. Imamo loša iskustva i nastojat ćemo istrajati u očuvanju sigurnosti naše djece, kao i očuvanju odluka Gradskog vijeća Bihać i Skupštine Unsko-sanskoe županije - rekao je jedan od okupljenih građana.“ (Izvor: <https://www.dnevnik.ba/vijesti/gradani-bihaca-ponovo-pred-birom-na-ulazu-u-grad-pojacana-policijska-kontrola>;Pristupljeno: 25.08.2023.). Premještaj migranata se odradio zbog građevinskih radova u centru „Lipa“., gdje su migrante dočekali mještani s negodovanjem: “Na ovom mjestu protestujemo više od 70 dana, jer ne želimo više prolaziti kroz situaciju dok je u ovom centru bilo smješteno dvije hiljade ljudi. Razočarani smo instrukcijama ministra sigurnosti Bosne i Hercegovine Selme Cikotića o ponovnom privremenom otvaranju Bire. Mi to nećemo dopustiti i vjerujte da će nas ovdje biti sve više.“ (Izvor: <https://faktor.ba/vijest/biscani-blokirali-ulaz-u-biru-ne-dozvoljavaju-povratak-migranata-/109117>;Pristupljeno: 25.08.2023.)

Članci na portalima često upućuju na neki incident vezan za migrante, a jedan na kojeg sam naišla bio je vezan uz incident polijevanja sokom GRAS-ovog vozača od strane migranata koji su bili u alkoholiziranom stanju. (Izvor: <https://faktor.ba/vijest/terminal-na-ilidzi-pijani-migranti-sokom-polili-gras-ovog-vozaca/100601>). Iako je situacija napeta i iako lokalne vlasti žele udaljiti migrante jer smatraju da su teret i da predstavljaju sigurnosni problem, opet postoje svijetli primjeri među migrantima, kao dokaz da ništa nije crno bijelo u životu, pa je tako i slučaj spašavanja žene od utapanja u rijeci kod Velike Kladaše prošao nezamijećeno, barem većini bosanskih medija. (Izvor: <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/video-migranti-riskirali-svoj-zivot-da-bi-spasili-zenu-iz-nabujale-ledene-rijeke-kod-velike-kladuse/>).

Kad smo kod Velike Kladaše i pozitivnih vijesti vezane uz pomoć i solidarnost, takva je i ona Međunarodnog foruma solidarnosti EMMAUS, skupine volontera koji su se zaputili na

lokaciju u šumi gdje migranti obitavaju i podijelili im hranu, odjeću, obuću i higijenske pakete. Volonteri su opisali migrante kako su „vidno istraumatizirani i bez hrane, iščekuju trenutak da nastave svoj put prema zemljama u kojima ih, nadamo se, očekuje bolji i lagodniji život od trenutnog. Konstantne migracije ljudi, izazivaju netrpeljivost i negodovanje lokalnog stanovništva što je potpuno opravdano. Već nekoliko godina se ponavlja isti scenario u Velikoj Kladuši bez vidnog pomaka. Iako ljudi Krajišnici pomalo gube strpljenje, svjedoci smo nekoliko godina da imaju fer i korektan, a prije svega domaćinski odnos prema migrantima. Naravno, mediji pišu o onim lošijim stvarima jer one izazivaju senzacionalnost i brže širenje vijesti, što je i glavni cilj medijskog izvještavanja, dok se one dobre ostavljaju po strani.“ (Izvor: <https://faktor.ba/vijest/hrana-odjeca-obuca-i-higijenski-paketi-za-migrante-u-velikoj-kladusi/104534> ; Pristupljeno: 25.08.2023.).

Grad Rijeka se tijekom 2022. godine pokazao kao češći odabir tranzitne rute. Migranti vlakom dolaze iz Zagreba, a zatim autobusom putuju u Lupoglav. Radi se o skupinama između 50 i 150 ljudi, što obitelji, što pojedinaца. Ubrzo su počela medijska izvještavanja o okupljanjima na željezničkom kolodvoru, kao i pritužbe mnogih stanara. Osim stanara negodovalе su i neke desno orijentirane političke stranke, koje su sazavši konferenciju za medije pokušali ukazati na „urušavanje opće i nacionalne sigurnosti“. (Izvor: <https://www.portalnovosti.com/na-stanici-u-rijeci> ; Pristupljeno: 26.08.2023).

U početku se nekolicina civila i volontera brinula oko pružanja medicinske pomoći, donošenja hrane i pića, prekrivača, itd. No, uskoro su se oglasili iz gradskog poglavarstva. Započeli su sa postavljanjem sanitarnih čvorova te šatora, odnosno tranzitnog punkta, gdje su dijelili obroke. (Izvor: https://www.novolist.hr/rijeka-regija/rijeka/na-rijeckom-zeljeznicom-kolodvoru-ureduje-se-prihvatni-centar-za-migrante-pogledajte-na-sto-to-sad-lici/?meta_refresh=true ; Pristupljeno: 26.08.2023.) Zamjenik gradonačelnika uputio je kritiku državi o manjku pomoći te očiglednoj namjeri da se odgovornost premjesti na lokalnu vlast u vidu financiranja. Količina angažiranosti i solidarnosti male grupice Riječana, koji se mjesecima trude olakšati osjećaj surovog svijeta od kojeg migranti ne mogu pobjeći, je ono što nikad ne izostaje među ljudima. Napatvorena humanost.

5.3. Fotografija kao medij i stvaranje narativa u kontekstu migrantske krize

Stević i Car (2017) su svojim angažmanom i fokusom na ikonsku fotografiju, iznijeli dublju analizu vizualnog portretiranja migranata i izbjeglicam jer su upravo takvi prikazi vizualno zanimljivi kao i prisutno uobičajeno prikazivanje migranata poput „patnika, očajnika, nijeme mase ljudi u pokretu, onih koji trebaju našu pomoć, ili pak kao onih koji nisu u potrebi za zaštitom i u oskudici.“ (Stević i Car,2017:35–36). Međutim, prikaz migranata i izbjeglica često ovisi i o zakulisnim uredničkim željama, pritom mislim na ideološki obojani medij, vrlo subjektivan medij, koji se ne trudi predstaviti realnu, odnosno objektivniju sliku događaja.

Koliko je narativ bitan vidimo kroz pojam kako su zapravo sve priče oblikovane prevladavajući kulturološki ili političkim ideologijama. Bitno je razumjeti kontekst novinarske priče, odnosno, kako novinar slaže određenu priču te kako se te priče odnose na kulturu na koju se reflektiraju, ali i reprezentiraju. (Car, Čančar i Bovan,2019:684).

Isti narativ konstruira često govor mržnje spram migranata, isti podrazumijeva rasizam, islamofobiju, ksenofobiju, itd. Autorice Dobrić Basaneže i Ostojić (2021) zaključuju kako se „diskriminacija migranata događa kroz jezične diskurzivne forme u kojima se mogu iščitati ksenofobni stavovi samih novinara“. (Dobrić Basaneže i Ostojić, 2021). Dehumanizacija migranata i njihovo portretiranje kao opasnih ljudi koji mogu ugroziti lokalno stanovništvo, što je izuzetno prisutno ako pri izvještavanju u medijima na nekritički način odražava stavove političara i drugih kreatora javnog mnijenja, koji u migrantima vide prijetnju, rizik i opasnost: „Načini reprezentacije migranata i izbjeglica u medijima koji forsiraju senzacionalistički pristup, kao i stereotipe te populističku retoriku, pri čemu se analiziraju efekti istih u javnosti, dijelom su vezani na prethodno navedene koji obrađuju antiizbjegličke, antiislamske i ksenofobne narative.“ (Popović,Kardov,Župarić-Iljić,2022:33).

Kad je riječ o politici, trudu serviranja priče koje graniče s vrlo malo vjerojatnošću, manipulacijom i izvrtanjem dokaza, teško je ne zaboraviti izjavu bivše hrvatske predsjednice Kolinde Grabar Kitarović (2015.-2020.) koja je okupljenim novinarima pokušala plasirati uvjerenje o tome kako su migranti, krećući se po šumskom terenu uspjeli zaraditi povrede, koje variraju od ogrebotina, do masnica, natečenog i ljubičastog oka, do težih fizičkih ozljeda. (Izvor: Al Jazeera Balkans: <https://www.youtube.com/watch?v=NO6xWLOYimA>).

Kada je riječ o novinarskom izvještavanju, pa tako, osim što vijesti i vizualni sadržaj brzo putuju, novinari obrađuju svoj posao i to ne samo kroz puko izvještavanje, već i pružaju glas migrantima. (Izvor: <https://net.hr/danas/hrvatska/izivljavaju-se-na-migrantima-mlate-ih->

[palicama-i-tjeraju-iz-hrvatske-sluzbeno-nema-naredbe-ali-interno-04124cac-26d7-11ec-9fa0-7ec041c97306](https://www.dw.com/en/aunt-of-syrian-toddler-alan-kurdi-calls-for-compassion/a-45387420)). Spoznaja o manipulacijama je bitna i trebamo biti svjesni koliko je politika upletena u prostor medija i koliko je autonomnost zapravo smanjena. Sve se pregledava, korigira, osim tekstualnog sadržaja, tako i sadržaj fotografija. Izrada fotografije kao i obrada, možemo reći da je u fotonovinarstvu laka i brza, međutim po putu joj se lako prišije novo značenje što je zapravo zabrinjavajuće.

Slika 4. (Izvor:

<https://www.dw.com/en/aunt-of-syrian-toddler-alan-kurdi-calls-for-compassion/a-45387420>: Pristupljeno 25.8.2023).

Kada primjerice gledamo, gore navedenu fotografiju Alana Kurdija, preminulog dječaka na obali, imamo generalna dva kuta gledanja: jedan zagovara humanitarno djelovanje, u njemu fotografija izaziva sućut, osjeća se skrušeno, želi pomoći. Drugi može reći kako je to laž, manipulacija, izvrtanje istine, može kriviti skupinu ljudi s kojom je dječak doputovao, kriviti ih zašto je stradao, itd. Tu čitanje fotografije postaje „aktivan medijski proces u kojem kontekst, društveni položaj te prethodno iskustvo mogu dovesti do sasvim drukčijeg dekodiranja.“ (Stević i Car po Gamson, 2017:22).

Kalebić Maglica, Švegar i Jovković (2018) su kroz svoje istraživanje došli do zaključka, kako je prevelika izloženost određenom interpretativnom medijskom okviru od velikog značaja. U istraživanju su sudionici bili izloženi negativno intoniranom članku tijekom migrantske krize, „percipirali su migrante kao kulturne, društvene i zdravstveno-ekonomske prijetnje.“ (Popović, Kardov, Župarić-Iljić, 2022:33). Autori Stević i Car upozoravaju da „portretiranjem izbjeglica i migranata kao „neprijateljima na vratima“ koji pokušavaju napasti zemlje Zapada, mediji stvaraju krizni mentalitet i promiču dehumanizaciju tih osoba. Takvi prikazi sugeriraju da izbjeglice i migranti šire zarazne bolesti, da su njihovi zahtjevi za azilom lažni te da ulaze u zemlje zapadne Europe kao prikriveni teroristi.“ (Stević i Car po Esses, 2017:25).

U trenutku kada se takav narativ počne oblikovati u medijima, zahvaljujući istupima političara koji dalje potpiruju strah, nelagodu svojim, ne čak ni neznanjem, barem ne svi. Prije bih to nazvala taktikom, populizmom, igrom. U političkoj areni bitno je kontrirati, a u tome briljira desnica, sa svojim strahovladanjem. Dok neke političke opcije zazivaju na oprez pri manipulaciji koju u konačnici mediji slijevaju pred nas, određeni su dio takvog manipulativnog diskursa. Mogu zaključiti kako je u današnje vrijeme, kada smo u ulozi gledatelja/čitatelja postali i dio medija, jer svi prenosimo fragment informacije i pridonosimo informiranju, putem društvenih mreža, primjerice, zapravo je postalo izrazito zahtjevno razlučiti što je istina, a što nije. Kritičko promišljanje je nužno, svjesnost slojevitosti bilo kojeg narativa je bitna te prihvaćanje onoga kako ništa nije samo crno ili samo bijelo.

6. ZAKLJUČAK

Kroz ovaj rad, cilj mi je bio ukazati na širinu problema koji otežavaju okončanje migrantske krizu, čiji tijek pratimo nešto duže od jednog desetljeća. S jedne strane imamo, naizgled tvrdi politiku Europske unije, koja svojim zakonima diktira odnos i način ophođenja u bilo kakvim kriznim trenucima. Uspostava Dublinskog sustava i njegove rekonstrukcije tijekom godina, nisu donijele željeno rješenje. Ideja da se odredi jedna država u koju bi se vraćao povećani broj migranata, a s druge strane očekivanje da se sve države članice drže uputa, a koje pritom imaju slobodu odabira kako će pristupiti Dublinskoj uredbi s obzirom na svoj status u EU, je u najmanju ruku problematična i neodgovorna. EU je dopustila, zajedno sa svojim vodećim političarima koji su željeli pokazati sebe u najboljem svijetlu i široke ruke, stradavanje tisuća migranata. Nestanak tisuća migranata. Uza sve mjere sigurnosti, načine kontrola, morske i kopnene granice, vrijednosti kojima se diči, EU je uspjela u potpunosti dehumanizirati sebe. Dehumanizacija je postala normativ onim državama članicama, koje su se skrivale iza policijskih službenika i brutalnih nastupa.

Koliko je sustavno EU zakazala, do tih saznanja ćemo dolaziti postepeno narednih godina. Ono što znamo, i što smo vidjeli je čisto ruganje, ponižavanje i neljudskost. Čuli smo opravdanja za svaku batinu, slušali smo o nužnosti svake rigorozne mjere, poput dizanja bodljikave žice, zatim nasilnih push-backova na moru i kopnu. Jedno od pitanja koje se postavlja je, zašto imamo zakone i konvencije o ljudskim pravima, konkretnije o pravima migranata, kada se oni ne provode? Kakva prava imaju ljudi koji skapavaju od žeđi, koji hodaju gladni kilometrima, bolesni, uz njih trudnice, djeca i gdje je tu pravda? Uvjeti kroz koje ovi ljudi i dan, danas prolaze nisu preslika ničijih vrijednosti. Ako su to vrijednosti, onda nam se svima loše piše. Svi ti ljudi, su nečija djeca, njihova trenutna uloga je ona migranta, ali oni imaju mnoge druge uloge. Učitelja, profesora, doktora, građevinara, komunalnih radnika, prodajnih djelatnika, itd. Poanta jest, da su u nekom trenutku svi imali svoju vrijedniju ulogu u životu i svi su imali svrhu, a sada su u potrazi za sigurnosti, toplim krevetom i poslom. Mnogi su prošli neopisive havarije, dok su neki imali sreće.

Tužno je gledati i čitati o ljudskim tragedijama, silnim peripetijama u kojima se nađu. Pitamo se kako je moguće da se tako nešto događa u današnje vrijeme. Onda se sjetim stihova, sada pokojnog Balaševića, „jer čast je čast, a vlast je vlast...i sve po zakonu“. (Đ. Balašević, „Ne lomite mi bagrenje“, 1986.).

7. LITERATURA

1. Bartel, Anja, Catherine Delcroix, i Elise Pape. „Refugees and the Dublin Convention“. *Borders in Globalization Review* 1, izd. 2 (2020.): 40–52. <https://doi.org/10.18357/bigr12202019589>.
2. Bježančević, Sanja. „Migrantska kriza u Europskoj uniji“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 40, izd. 3 (2020.): 1231–48. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.40.3.11>.
3. Brekke, Jan Paul, i Grete Brochmann. „Stuck in transit: Secondary migration of asylum seekers in Europe, national differences, and the dublin regulation“. *Journal of Refugee Studies* 28, izd. 2 (01. lipanj 2015.): 145–62. <https://doi.org/10.1093/jrs/feu028>.
4. Brunelli Robert Schütze Matr, Ilaria. „Asylum law in the European Union: a broken system?“, 2018.
5. Bužinkić, Emina, Marijana Hameršak, i Croatia) Institut za etnologiju i folkloristiku (Zagreb. *Kamp, koridor, granica: studije izbjeglištva u suvremenom hrvatskom kontekstu*, 2017.
6. Car, V., Čančar, E., Bovan, K. „The 2015 and 2016 Migration Crisis in Europe: How Croatian Daily Newspapers Represented and Portrayed Refugees and Migrants“. *Teorija in praksa*, 56 (2), 681-699. 2019.
7. Cvek, Sven, Jasna Račić i Snježana Ivčić. „Borovo u štrajku: rad u tranziciji 1987. - 1991.“. Zagreb: Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju, 2019. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:686933>.
8. Čepo, Marina, i Juraj Strossmayer. „ILLEGAL MIGRATION THROUGH THE PRACTICE OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION AND THE CONSEQUENCES FOR THE REPUBLIC OF CROATIA“. 2019.
9. Dobrić Basaneže, Katja i Paulina Ostojić. "Migration Discourse in Croatian News Media." *Medijska istraživanja* 27, br. 1 (2021): 5-27. <https://doi.org/10.22572/mi.27.1>.
10. Dokos, Thanos. „Migration and Globalization – Forms, Patterns and Effects“. *Trilogue Salzburg*, 2017.
11. Dragović, Filip, Aziz Hasanović, Robert Mikac i Krešimir Mamić. "Novi pristupi izazovu masovnih migracija." *Forum za sigurnosne studije* 2, br. 2 (2018): 266-266. <https://hrcak.srce.hr/210734>
12. Dobrić Basaneže, K. i Ostojić, P. „Migration Discourse in Croatian News Media“. *Medijska istraživanja*, 27 (1), 5-27. 2021.
13. Dušanić, S, Hrekes, Y, Pralica, M, „Migranti i mi - Sociopsihološka analiza uzajamne percepcije“; Friedrich-Ebert-Stiftung, Sarajevo. 2019.

14. Greenblatt, S. „Learning to Curse: Essays in early modern culture“; Routledge Classics 2007.
15. Hameršak, Marijana, Sabine Hess, Marc Speer, Marta Stojić, i Mitrović Mitrović. „The Forging of the Balkan Route Contextualizing the Border Regime in the EU Periphery“, www.movements-journal.org. 2020.
16. Hess, Sabine, i Bernd Kasperek. „Under control? Or border (as) conflict: Reflections on the european border regime“. *Social Inclusion* 5, izd. 3 (2017.): 58–68. <https://doi.org/10.17645/si.v5i3.1004>.
17. Hinsch, Martin, i Jakub Bijak. „The effects of information on the formation of migration routes and the dynamics of migration“. *Artificial Life* 29, izd. 1 (2023.): 3–20. https://doi.org/10.1162/artl_a_00388.
18. Kaluđerović, Željko. "Poimanje globalizacije." *Filozofska istraživanja* 29, br. 1 (2009): 15-29. <https://hrcak.srce.hr/41060>
19. Kasperek, Bernd. „Complementing Schengen: The Dublin System and the European Border and Migration Regime“. U *Migration Policy and Practice*, 59–78. Palgrave Macmillan US, 2016. https://doi.org/10.1057/9781137503817_4.
20. Kutu, Simona. „Istraživanje Migracija“. *Migracijske i etničke teme*. Sv. 28, 2012
21. Levitt, Peggy, i Nina Glick Schiller. „Conceptualizing Simultaneity: A Transnational Social Field Perspective on Society“, *ZMR Volume 38 Number 3* (Fall 2004):1002-1039.
22. Lischer, Sarah Kenyon. „The Global Refugee Crisis“ 146, izd. 4 (2017.): 85–97. <https://doi.org/10.2307/48563905>.
23. Lovec, Marko. „Politics of the Schengen/Dublin System: The Case of the European Migrant and Refugee Crisis“. U *Border Politics*, 127–42. Springer International Publishing, 2017. https://doi.org/10.1007/978-3-319-46855-6_8.
24. Maldini, Pero, i Marta Takahashi. „Refugee Crisis and the European Union: Do the Failed Migration and Asylum Policies Indicate a Political and Structural Crisis of European Integration?“ *Communication Management Review* 02, izd. 02 (30. prosinac 2017.): 54–72. <https://doi.org/10.22522/cmr20170223>.
25. Manning, Patrick, and Tiffany Trimmer. „Migration in world history“. London: Routledge, 2020.
26. Mikac, Robert i Filip Dragović. "Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed." *Forum za sigurnosne studije* 1, br. 1 (2017): 130-152. <https://hrcak.srce.hr/198071>

27. Nas, Çiğdem, "The EU's Approach to the Syrian Crisis: Turkey as a Partner?", *Uluslararası İlişkiler*, Vol. 16, No. 62, 2019, pp. 45-64, DOI: 10.33458/uidergisi.588912
28. Nejašmić, Ivo. "Iseljavanje iz Hrvatske od 1900. do 2001.: demografske posljedice stoljetnog procesa." *Migracijske i etničke teme* 30, br. 3 (2014): 405-435. <https://doi.org/10.11567/met.30.3.6>
29. Popović, Nella, i Ana Petek. „The EU immigration policy: An overview of research methodology“. *Anali Hrvatskog Politološkog Društva* 15, izd. 1 (2018.): 201–27. <https://doi.org/10.20901/an.15.09>.
30. Popović, Helena, Kardov, Kruno, Župarić-Iljić, Drago, „Medijske reprezentacije migracija: Diskurzivne konstrukcije migranata, izbjeglica i tražitelja azila u hrvatskim medijima“. Zagreb, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske. 2022.
31. Sardelić, Julija. „MANAGING THE BALKAN ROUTE“:, bez dat. <https://about.jstor.org/terms>.
32. Simić, Jasminka. "Prava migranata – poštivanje univerzalnih ljudskih prava ili pravo na razvoj." *Forum za sigurnosne studije* 1, br. 1 (2017): 73-96. <https://hrcak.srce.hr/198065>
33. Šabić, S. Šelo, i S Borić. „AT THE GATE OF EUROPE: A REPORT ON REFUGEES ON THE WESTERN BALKAN ROUTE“, Friedrich Ebert Stiftung, Regional Office Zagreb for Croatia and Slovenia, 2016.
34. Tadić, Jure, Dragović Filip i Tadić Tonči. "Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU." *Policija i sigurnost* 25, br. 1/2016 (2016): 14-42. <https://hrcak.srce.hr/160609>
35. Takle, Marianne, i Marie Louise Seeberg. „All European countries are not the same! : The Dublin regulation and onward migration in Europe“, Oslo Metropolitan University - OsloMet: NOVA. 2015.
36. Tassinari, Fabrizio. „The Disintegration of European Security: Lessons from the Refugee Crisis“. Source: *PRISM* 6, izd. 2 (2016.): 70–83. <https://doi.org/10.2307/26470449>.
37. Tzortzinis, Angelos. „Frontex patrol operation“, 2015. <http://www.jstor.com/stable/resrep10064>.
38. Učakar, Tjaša, „Migracijska politika EU: nove artikulacije isključivanja u 21. stoljeću.“ Zagreb: Znanje, 2017.

39. Veracini, Lorenzo. „Colonialism: A global history“. Abingdon, Oxfordshire ; New York: Routledge, 2023.
40. Wolff, Sarah. „Migration and Refugee Governance in the Mediterranean: Europe and International Organisations at a Crossroads“, Istituto Affari Internazionali (IAI) (2015)
41. Zlatković Winter, Jelena, „Suvremena migracijska kretanja u Europi“, Migarcijske i etničke teme 20 (2004), 2-3: 161-170.

8. IZVOR

1. Agencija EU za temeljna prava i Europski sud za ljudska prava, „Priručnik o europskom pravu u području azila, zaštite granica i imigracije“, Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2014.
2. Al Jazeera Balkans: <https://www.youtube.com/watch?v=NO6xWLOYimA>
3. Dnevnik.ba: : <https://www.dnevnik.ba/vijesti/gradani-bihaca-ponovo-pred-birom-na-ulazu-u-grad-pojacana-policijska-kontrola>:
4. Europski Parlament, „Kratki vodič o Europskoj uniji“, 2017. URL: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_1.3.2.pdf
5. Europski sud za ljudska prava, URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-109231"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
6. Faktor.ba, URL: <https://faktor.ba/vijest/hrana-odjeca-obuca-i-higijenski-paketi-za-migrante-u-velikoj-kladusi/104534>
7. Faktor.ba, URL:<https://faktor.ba/vijest/biscani-blokirali-ulaz-u-biru-ne-dozvoljavaju-povratak-migranata-/109117>
8. HRW, URL:<https://www.hrw.org/news/2023/05/03/croatia-ongoing-violent-border-pushbacks>
Izjaviteljica: Fabienne Keller „Izvešće o provedbi Dublinske uredbe III“, 2.12.2020.
9. LightHouse Reports, Jack Sapoch, May Bulman, Bashar Deeb, Jerko Bakotin, Nicole Vögele, Steffen Lüdke, Danka Derifaj, Bernt Koschuh, Drago Hedl, Klaas van Dijken URL: <https://www.lighthousereports.com/investigation/inside-croatias-secret-whatsapp-group/> ; Objavljeno 6.4.2023.
10. Net.hr, URL:<https://net.hr/danas/hrvatska/izivljavaju-se-na-migrantima-mlate-ih-palicama-i-tjeraju-iz-hrvatske-sluzbeno-nema-naredbe-ali-interno-04124cac-26d7-11ec-9fa0-7ec041c97306>

11. Novi List, URL:https://www.novilist.hr/rijeka-regija/rijeka/na-rijeckom-zeljeznickom-kolodvoru-ureduje-se-prihvatni-centar-za-migrante-pogledajte-na-sto-to-sad-lici/?meta_refresh=true
12. Phoenix Kanal, Politika prema izbjeglicama: "Mi to možemo" izjava Angele Merkel 31. kolovoza 2015., URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kDQki0MMFh4>
13. Portal Novosti: URL: <https://www.portalnovosti.com/na-stanici-u-rijeci>
14. Službene stranica Ujedinjenih naroda, URL:<https://news.un.org/en/story/2023/04/1135612> , 2023.
15. Službene stranice EU, URL:https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr
16. Telegram.hr, URL:<https://www.telegram.hr/politika-kriminal/video-migranti-riskirali-svoj-zivot-da-bi-spasili-zenu-iz-nabujale-ledene-rijeke-kod-velike-kladuse/>
17. The Border Violence Monitoring Network, URL: <https://borderviolence.eu>
18. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava, „Zaštita migranata i izbjeglica prema sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava, Vlada RH, 2021.
19. Vijeće Europe / Europski sud za ljudska prava, „Predmeti vezani uz Dublinsku uredbu“ lipanj 2016.
20. Vlada Republike Hrvatske, URL:<https://vlada.gov.hr/vijesti/potpredsjednik-ostojic-dublinski-sporazum-je-radjen-za-neku-drugu-situaciju/18174>

9. SLIKE

1. Slika 1. Prikaz masovnog pokreta nakon 1989.godine – Izvor: Zlatković Winter, 2004.)
2. Slika 2. Izvor: „At the gate of Europe: A report on refugees on Western Balkan route;“ Šelo Šabić, Borić, 2015.
3. Slika 3. Izvor: (https://twitter.com/APC_CZA/status/1120700947053842434); (Twitter račun Azila u Srbiji.
4. Slika 4. Preminuli dječak Alan Kurdi, Izvor: <https://www.dw.com/en/aunt-of-syrian-toddler-alan-kurdi-calls-for-compassion/a-45387420>